

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2001.11.21.
COM(2001) 678 végleges

BIZOTTSÁGI KÖZLEMÉNY

Az egész életen át tartó tanulás európai térségének valóra váltása

“Ha egy évre tervezünk, ültessünk kukoricát. Ha egy évtizedre tervezünk, ültessünk fákat. Ha egy életre tervezünk, képezzünk és tanítsunk embereket.” Kínai szólás: Guanzi (i.e. 645 körül)

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	3
1. Bevezető.....	6
1.1. A tágabb összefüggések	6
1.2. Az egész Európára kiterjedő egyeztetés.....	8
1.3. Az egész életen át tartó tanulás európai térsége.....	8
1.4. Mit értünk egész életen át tartó tanulás alatt?	9
1.5. A dokumentum felépítése	10
2. Az egész életen át tartó tanulás koherens és átfogó stratégiái	11
3. A cselekvési prioritások	16
3.1. A tanulás megbecsülése	17
3.2. Tájékoztatás, iránymutatás és tanácsadás	19
3.3. Idő és pénz befektetése a tanulásba.....	20
3.4. A tanulók és a tanulási lehetőségek egyesítése	23
3.5. Alapkészségek.....	25
3.6. Újító pedagógia	26
4. A program továbbvitele	28
4.1. Az egész életen át tartó tanulás kerete	28
4.2. Az eredmények felhasználása európai szinten.....	30
4.3. Indikátorok	30
4.4. A lendület megőrzése.....	32
5. A következő lépések	33

Mellékletek

I. számú melléklet: A kutatással és értékeléssel kapcsolatos javaslatok

II. számú melléklet: Szószedet

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A 2000 júniusában tartott Feirai Európai Tanács arra kérte a tagállamokat, a Tanácsot és a Bizottságot, hogy illetékességi körükben „határozzanak meg koherens stratégiákat és gyakorlati intézkedéseket annak érdekében, hogy elősegítsék a mindenkire kiterjedő egész életen át tartó tanulást”. Ez a megbízás megerősíti, hogy az egész életen át tartó tanulás kulcseleme annak a Lisszabonban kidolgozott stratégiának, amelynek célja, hogy Európát a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú társadalmává tegye.

A jelen Közlemény középpontjában az emberek állnak. Több mint 12.000 polgár vett részt azokban az egyeztetésekben, amelyeket a Bizottság a múlt év novemberében kiadott „Memorandum az egész életen át tartó tanulásról” című dokumentum alapján kezdeményezett. A visszajelzések mindennél világosabban emelték ki az előttünk álló kihívások hatalmasságát. A tudásalapú társadalomra való átállással összefüggő gazdasági és társadalmi változások egyszerre jelentenek az Európai Unió és annak polgárai számára olyan előnyöket, amelyek a növekvő kommunikációs, utazási és munkavállalási lehetőségek formájában jelentkeznek, illetve olyan veszélyeket, amelyek az egyenlőtlenség és a társadalmi kirekesztődés fokozó mértékében nyilvánulhatnak meg. Az említett változások nagyságrendje az oktatás és képzés radikális új megközelítését követeli meg. Mi több, a jelenlegi bizonytalan gazdasági környezet még nagyobb hangsúlyt és jelentőségét tulajdonít az egész életen át tartó tanulásnak. A hagyományos irányelvek és intézmények egyre inkább alkalmatlanok arra, hogy a polgárokat felkészítsék a globalizáció, a demográfiai változás, a digitális technológia, valamint a környezetvédelmi károk tevékeny kezelésére. Mégis az emberek, a tudásuk és jártasságuk az, ami kulcsfontosságú Európa jövője szempontjából.

Az egész életen át tartó tanulás európai térsége

A jelen Közlemény hozzájárul egy olyan, az egész életen át tartó tanulás európai térségének kialakításához, amelynek célja egyszerre az, hogy a polgárok szabadon mozoghassanak a különböző tanulási környezetek, munkahelyek, régiók és országok között - ezáltal tudásukat és jártasságukat a lehető legjobban kihasználhassák, illetve az, hogy megfeleljen az Európai Unió és a tagjelölt országok azon céljainak és szándékainak, hogy minél prosperálóbbak, integrálóbbak, toleránsak és demokratikusak legyenek.

Ez a fejlődés úgy segíthető elő, ha az egész életen át tartó tanulás keretén belül egyesítjük az oktatást és képzést, valamint a meglévő európai-szintű folyamatok fontosabb elemeit, továbbá az ifjúság-, foglalkoztatási, szociális-integráló és kutatás-politikára vonatkozó terveket. Ez nem jelent új folyamatot és nem jelentheti jogszabályok, illetve rendeletek harmonizációját; sokkal inkább a meglévő eszközök és erőforrások koherensebb és gazdaságosabb kihasználását követeli meg, többek között az összehangolás nyílt módszerének alkalmazásával. A tudásalapú társadalom lisszaboni céljának elérése érdekében szoros kapcsolatokat kell kialakítani az egész életen át tartó tanulás európai térsége és az európai kutatási térség között, különös tekintettel a fiatalok érdeklődésének felkeltésére a tudományos és technológiai életpályák felé.

Mit is jelent az egész életen át tartó tanulás?

A Nyilatkozatot követő egyeztetésekre adott válaszok az egész életen át tartó tanulás olyan tágabb meghatározását tették szükségessé, amely nem korlátozódik pusztán a gazdasági kilátásokra, illetve csak a felnőttoktatásra. Az iskolai tanulmányok megkezdése előtti kortól egészen a nyugdíjba vonulást követő időkig tartó tanulásra helyezett hangsúlyon kívül az egész életen át tartó tanulásnak fel kell ölelnie a formális, nem-formális és informális tanulás teljes spektrumát. Az egyeztetések a tanulás célkitűzéseire is rávilágítottak, ideértve az aktív állampolgári fellépést, a személyes kibontakozást és a szociális integrációt épp úgy, mint a foglalkoztatással kapcsolatos szempontokat. Az egész életen át tartó tanulás alátámasztó, valamint annak hatékony megvalósítását vezérlő elvek kiemelik a tanulóközpontúságot, az esélyegyenlőség fontosságát, valamint a tanulási lehetőségek egyenlőségét és helytállóságát.

Az egész életen át tartó tanulás koherens és átfogó stratégiai

A Feirai Európai Tanácson a tagállamok az Európai Foglalkoztatási Stratégia tágabb összefüggéseiben megállapodtak arról, hogy kidolgozzák és megvalósítják az egész életen át tartó tanulás koherens és átfogó stratégiáit. Ezeknek a stratégiáknak az építőköveit rögzítjük az alábbiakban annak érdekében, hogy ezzel is segítsük a tagállamokat és az érintett szereplőket. Az építőkövek következménye az, hogy a formális tanulási környezeteket fokozatosan kell integrálni annak érdekében, hogy a minőségi tanulási lehetőségek mindenki számára és folyamatosan elérhető legyenek. Egyértelmű üzenet, hogy a hagyományos rendszereket úgy kell átalakítani, hogy azok sokkal nyitottabbak és rugalmasabbak váljanak, és ezáltal a tanulók saját igényeiknek és érdeklődésüknek megfelelő egyéni tanulási utakat járhatnak be, és így az esélyegyenlőségnek a szó igazi értelmében vett előnyeit élvezhessék egész életükön át. Az építőkövek megfelelnek a 2001. évi közös foglalkoztatási jelentésben (Joint Employment Report 2001) az egész életen át tartó tanulásra vonatkozóan alkalmazott értékelési szempontoknak.

Első építőköként egy partnerségi megközelítés van előírva. A formális rendszereken belül és azokon kívül tevékenykedő minden érintett szereplőnek együtt kell működnie ahhoz, hogy a stratégiák „a földön járjanak”. A tanuló, illetve a potenciális tanuló igényeinek, valamint a szervezetek, közösségek, a tágabb társadalom és a munkaerőpiac tanulási igényeinek valódi megismerése a következő lépés. Ezután következhet az erőforrások megfelelő biztosítása a finanszírozási, valamint az erőforrások hatékony és átlátható hozzárendelése szempontjából. Az elemzést ezután azzal kell folytatni, hogy miként lehet a tanulási lehetőségeket hozzáigazítani a tanulók igényeihez és érdeklődéséhez, illetve miként kell a hozzájutást elősegíteni a kínálati oldal fejlesztésével, hogy bárki, bárhol és bármikor tanulhasson. A formális szektornak egyértelműen fel és el kell ismernie a nem-formális, illetve az informális tanulást. A tanulás kultúrájának megteremtése végső soron a tanulási lehetőségek bővítésén, a részvétel mértékének növelésén, valamint a tanulás iránti kereslet ösztönzésén múlik. Végezetül javasoljuk a minőségbiztosítás, az értékelés és a nyomon követés mechanizmusait a kiváló színvonalra való folyamatos törekvés érdekében.

A cselekvési prioritások

Olyan cselekvést javasolunk, amely az egész életen át tartó tanulás európai vetületére épít, miközben a többi szinten érvényes stratégiákat is támogatja. A prioritásokat a hat

kulcsfontosságú üzenet alatt mutatjuk be, amelyeket az egész Európára kiterjedő egyeztetés alapul vett és aláírásával ellátott.

A tanulás megbecsülésének új átfogó európai megközelítését tekintjük az egész életen át tartó tanulás területe előfeltételének, amely az EU-n belüli szabad mozgáshoz való meglévő jogra épül. A javaslatok a nem-formális és informális tanulás meghatározására, értékelésére és elismerésére, illetve a formális képezések és oklevelek átadására és kölcsönös elismerésére összpontosít. A tájékoztatással, útmutatással és tanácsadással főként európai szinten foglalkozunk olyan javaslatokkal, amelyek célja a tanuláshoz való hozzáférés elősegítése a minőségi iránymutatási szolgáltatások elérhetősége révén.

Idő és pénz befektetése a tanulásba, különösen azzal a lisszaboni záró megállapítások között és az Európai Foglalkoztatási Stratégiában (European Employment Strategy) megfogalmazott felhívással összefüggésben, hogy a tagállamoknak növelniük kell az oktatási és képzési befektetések általános szintjét, ami feltétele az olyan alapvető változások meghozatalának, amelyeket az egész életen át tartó tanulás sugall. Ennek elérésére nincsenek könnyű megoldások. Nagyobb befektetésekre és célzott finanszírozásra van szükség a magántőke beruházásait növelő mechanizmusok mellett. A tanuló közösségeket, városokat és régiókat ösztönző és támogató, illetve a munkahelyeket tanuló szervezetekké átalakító javaslatok jelenthetik a főbb utakat a tanulás és a tanulók közelítéséhez. A helyi tanuló központok kialakítása is fontos.

A Lisszabonban és Stockholmban az „új” alapkészségekkel kapcsolatban megkezdett munkát egészítik ki az olyan javaslatok, amelyek célja biztosítani, hogy az egész életen át tartó tanulás alapjaihoz minden állampolgár minden életszakaszban és nem kizárólagosan a kötelező oktatás részeként hozzáférhessen. Végezetül, az innovatív pedagógiára vonatkozó javaslatok foglalkoznak a tudásmegszerzéséről a jártasságfejlesztésre áttevődő hangsúllyal, valamint a tanárok és tanulók ennek következtében felmerülő új szerepköreiről.

A program továbbvitele

Minden szereplőt felkérünk arra, hogy egymással partnerként dolgozva vigye tovább a programot: a Bizottságot és a többi európai intézményt, a tagállamokat, az EGT-t és a tagjelölt országokat, a szociális partnereiket, a civil szervezeteket, valamint a nemzetközi szervezeteket (pl. az Európa Tanácsot, az OECD-t, az UNESCO-t). A megvalósításnak olyan meglévő folyamatokon, programokon és eszközökön keresztül kell sorra kerülnie, amelyeket az egész életen át tartó tanulás keretében viszünk előre. Ez a keret támogatja majd a bevált gyakorlat és a tapasztalatok cseréjét, ezáltal a közös problémák, elképzelések és prioritások meghatározását. Ennek elősegítésére a Bizottság ki fogja dolgozni az egész életen át tartó tanulás minden szintjére vonatkozó bevált gyakorlatok, az információk és a tapasztalatok adatbázisát.

Az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentés követése (Follow-up to the Report on the Concrete Objectives of Education and Training Systems) lesz a kérdéses területen folytatott együttműködés fő eszköze, miközben az Európai Foglalkoztatási Stratégia továbbra is az egész életen át tartó tanulás foglalkoztatással kapcsolatos kérdéseire fog összpontosítani. A közösségi programokat – Socrates, Leonardo da Vinci és Youth (Fiatalság) – erősíteni kell a jelen Közlemény tükrében. A megvalósítás támogatásához az Európai Szociális Alap

(European Social Fund - ESF) és az ESF EQUAL nevű közösségi kezdeményezése lehetőségeinek növelését is meg kell vizsgálni.

Az előrehaladás mérése és nyomon követése korlátozott számú indikátor segítségével történik majd – lesznek közöttük már létező, illetve kidolgozás alatt álló, illetve kis számban teljesen új indikátorok is. A megvalósítást hálózatok és struktúrák is figyelemmel fogják kísérni: köztük olyanok, amelyeket már korábban hoztunk létre, például az egyeztetési folyamat részeként, valamint a minisztériumok magas szintű képviselőiből álló csoport, amelynek az egész életen át tartó tanulás lesz a fő felelősségi köre. Ez a csoport segít biztosítani, hogy az egész életen át tartó tanulás területén kidolgozott intézkedések egymást kiegészítsék, ideértve az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentés követésének munkaprogramját, a hozzá kapcsolódó európai szintű folyamatokkal, stratégiákkal és tervekkel együtt. A következő lépés lesz a Tanács (Oktatási és Ifjúsági Tanács (Education and Youth Council), valamint a Foglalkoztatási és Szociálpolitikai Tanács (Employment and Social Policy Council)), által a spanyol soros elnökség alatt rögzített főbb elvek és javaslatok aláírása. Az egész életen át tartó tanulóval kapcsolatban a Bizottság is hozzá fog járulni a Barcelonai Tavasz Tanácshoz 2002. március 15-16-án.

1. BEVEZETŐ

A 2000. márciusi Lisszaboni Európai Tanács az Európai Unió számára azt a 2001. márciusi Stockholmi Európai Tanács által is megerősített stratégiai célt határozta meg, miszerint a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú társadalmává kell válnia. Ennek eléréséhez a kulcsfontosságú stratégiai elemek a következők: olyan oktatás és képzés kialakítása, amelyek személyre szabott tanulási lehetőségeket kínálnak az egyes állampolgárok részére minden életszakaszban; az alkalmazhatóság és a szociális integráció elősegítése a polgárok tudásába és jártasságaiba való befektetések révén; egy információs társadalom létrehozása mindenki számára; továbbá a mobilitás ápolása.

1.1. A tágabb összefüggések

A tudásalapú társadalom, az olyan tágabb gazdasági és társadalmi trendekkel együtt, mint például a globalizáció, a családok szerkezetének változásai, a demográfiai változások, valamint az információ társadalom technológiáinak hatásai az Európai Unió és annak polgárai számára egyaránt jelent potenciális előnyöket és kihívásokat. A polgároknak óriási új lehetőségei nyílnak a kommunikáció, az utazás és a foglalkoztatás tekintetében. Ahhoz, hogy ezeket az előnyöket ki tudják használni, és aktívan részt vehessenek a társadalomban, a tudás és a jártasságok folyamatos gyarapítására kell támaszkodniuk. Ugyanakkor, a versenyelőny egyre inkább függ az emberi tőke való befektetésektől. A tudás és a jártasságok ezért a gazdasági növekedés erőteljes motorját is adják. A jelenlegi bizonytalan gazdasági környezetben az emberekbe való befektetés még fontosabbá válik.

Az érme másik oldalát vizsgálva, a tudásalapú társadalommal jelentős veszélyek és bizonytalanságok is járhatnak, ugyanis nagyobb mértékű esélyegyenlőtlenséggel és társadalmi kirekesztődés is fenyeget. Az esélyegyenlőtlenség már korán kialakulhat az alapoktatásban való részvétel kapcsán. 2000-ben az EU átlagában a legalább

középiskolai-szintű oktatást elvégzők aránya a 25-64 év közöttieknél 60, 3% volt.¹ A tagállamok közötti jelentős eltérések azért csökkenhetnek, mert az egymást követő fiatalabb generációk jobb iskolázásban részesülnek, de az EU-n belül még mindig közel 150 millióan vannak olyanok, akik még az alapszintű oktatást sem végezték el, ezért a társadalom perifériájára szorulás veszélyének fokozottan vannak kitéve.

Az egész életen át tartó tanulás immáron évek óta a politikai viták és fejlődés témája. Mégis, mára minden korábbinál nagyobb igény van olyan polgárokra, akik megszerzik azt a tudást és jártasságot, amelyre a tudásalapú társadalom előnyeiből való részesüléshez, illetve kihívásainak való megfeleléshez egyaránt szükség van. Ezt is erősítette meg a Lisszaboni Európai Tanács az egész életen át tartó tanulást az európai társadalmi modell alapvető alkotóelemeként.

Gazdasági szempontból a polgárok alkalmazhatósága és alkalmazkodóképessége létfontosságú ahhoz, hogy Európa megőrizze elkötelezettségét amellet, hogy a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú társadalmává váljon. A munkaerőhiány és a jártasságokban mutatkozó hiányok azt a veszélyt rejtik magukban, hogy korlátozzák az Európai Unió további növekedésének lehetőségét a gazdasági ciklus bármely pontján. Az egész életen át tartó tanulás ezért kulcsszerepet játszik az összehangolt foglalkoztatási stratégia kialakításában, továbbá különösen a képzett, betanított és alkalmazkodni képes munkaerő támogatásában. Ez azt jelenti, hogy meg kell szüntetni azokat az akadályokat, amelyek az embereket meggátolják abban, hogy a munkaerőpiacon megjelenjenek, illetve előrelépjenek. Ennek részét jelenti az esélyegyenlőtlenség és a társadalmi kirekesztődés leküzdése.

Az egész életen át tartó tanulás azonban jóval többről szól, mint a gazdaság. Az európai országok azon céljait és törekvéseit is elősegíti, hogy minél prosperálóbbak, integrálóbbak, toleránsak és demokratikusak legyenek. Egy olyan Európát ígér, ahol a polgárok lehetősége és képessége egyaránt meg van ahhoz, hogy törekvéseiket megvalósítsák, és részt vegyenek egy jobb társadalom építésében. Valójában az OECD egyik friss jelentése is annak egyre növekvő bizonyítékról számol be, hogy a tanulás és az emberi tőkébe való befektetés nem csak GDP növekedésével hozható összefüggésbe, hanem a nagyobb mértékű polgári aktivitással, a közvélemény kutatások szerinti nagyobb jóléttel és a bűnözés visszaszorításával is.²

Az oktatás és a folyamatos tanulás magasabb mértéke, amennyiben mindenki számára hozzáférhető, jelentős mértékben hozzájárul az esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez és a társadalom perifériájára szorulás megakadályozásához. Ez azonban alapvető kérdéseket vet fel a hagyományos oktatás és képzés rendszereknek a fentiekben vázolt fejleményekkel való lépéstartásra való felkészültségével kapcsolatban. A kihívás mértékét jelzik a részvételre vonatkozó adatok: ugyan az érintett tanulási folyamatok korcsoportjának és fajtájának szempontjából korlátozott érvényű, mindazonáltal jelzésértékű a 2000. évi Munkaerő-felmérés (Labour Force Survey in 2000), amely szerint az EU-n belül a 25 és 64 év közöttieknek mindössze 8 % vesz részt oktatásban és képzésben – ami meglehetősen távol esik a mindenki számára egész életen át tartó tanulás jövőképétől.³ Ebben az összefüggésben egyre inkább kezdik felismerni egész Európában, hogy az oktatás- és képzéspolitikai alapvetően új megközelítését kell kidolgozni és megvalósítani az egész életen át tartó tanulás keretén belül. Miközben a hagyományos politika inkább túl erősen az intézményi megoldásokra helyezte a hangsúlyt, az egész életen át tartó tanulás az emberekre és a kollektív törekvésekre helyezi a hangsúlyt a jobb társadalom létrehozásában. Az egész életen át tartó tanulás

átfogóan kezeli a tanulási lehetőségek kínálatát és keresletét. Értékeli a modern élet bármilyen területén szerzett tudást és jártasságokat, amelyek éppen ezért összefüggenek a modern társadalommal való boldogulással. Ahhoz, hogy az egész életen át tartó tanulást meg lehessen valósítani az EU-n belül, több, jobb és egyenlőbben elosztott befektetésre van szükség, kifejezetten arra való tekintettel, hogy mindössze néhány tagállam veszi csak fel a versenyt Kanada, Dél-Korea, Norvégia és az Egyesült Államok teljes ráfordításával⁴.

Ezért is kérte a 2000 júniusában tartott Feirai Európai Tanács arra „a tagállamokat, a Tanácsot és a Bizottságot, hogy ... illetékességi körükben határozzanak meg koherens stratégiákat és gyakorlati intézkedéseket annak érdekében, hogy elősegítsék a mindenkire kiterjedő egész életen át tartó tanulást”.⁵ A jelen Közlemény is ezt a megbízatást vállalja fel.

1.2. Az egész Európára kiterjedő egyeztetés

Az Egész életen át tartó tanulás 1996. évi európai évének (1996 European Year of Lifelong Learning)⁶ megállapításai, valamint az azt követően európai és nemzeti szinten szerzett tapasztalatok alapján a Bizottság 2000. novemberében Nyilatkozatot adott ki az egész életen át tartó tanulásról (Memorandum on Lifelong Learning). Ez jelentette annak az egész Európára kiterjedő egyeztetés alapját, amely a polgárok lehető legszorosabb bevonásával került megszervezésére a Bizottságnak az európai kormányzás reformjára vonatkozó céljaival összhangban. A tagállamok, az EGT, valamint a tagjelölt országok mindegyike lefolytatatta a saját mindenre és mindenkire kiterjedő egyeztetését az érintett nemzeti testületek bevonásával. A tagjelölt országok teljes mértékben csatlakoztak és jelentős mértékben hozzá is járultak az egyeztetési folyamathoz, és a továbbiakban is hozzá fognak járulni az egész életen át tartó tanulás alakításához.

Európai szinten a Bizottság egyeztetett a szociális partnerekkel, az Európai Parlamenttel, a Gazdasági és Szociális Bizottsággal, valamint a Régiók Bizottságával, továbbá egyeztetést szervezett az európai civil társadalommal is, amelynek tetőpontját egy 2001. szeptember 10-i brüsszeli konferencia jelentette. A Bizottság különböző nemzetközi szervezetekkel is egyeztetett, köztük az Európa Tanáccsal, az OECD-vel és az UNESCO-val.

Mindent összevetve mintegy 3.000 önálló beadvány érkezett a Bizottsághoz, a tagállamokhoz, az EGT-hez és a tagjelölt országokhoz, valamint a civil társadalmat és a szociális partnereket képviselő európai intézményekhez és testületekhez. Mintegy 12.000 polgár vett részt a folyamat részeként szervezett megbeszéléseken és konferenciákon.⁷ Ezért ennek a széleskörű egyeztetésnek az eredményei szilárd alapot kínálnak a jelen Közleményhez.

1.3. Az egész életen át tartó tanulás európai térsége

Az egyeztetés kiemelte, hogy a kérdéses területen folytatandó európai szintű együttműködés és koordináció létfontosságú. Ez már jelenleg is folyik több egymástól elkülönülő, de egymást kiegészítő folyamaton, stratégián és terven keresztül. Az egész életen át tartó tanulás témája átjár minden ilyen kezdeményezést, minden esetben konkrét szemszögből vizsgálva a kérdést. A Lisszaboni Európai Tanács kérését követően az Oktatási Tanács elfogadott egy Oktatási és képzési rendszerek

konkrét célkitűzéseiről szóló jelentést (Report on the Concrete Objectives of Education and Training Systems).⁸ A Bizottság ezt követően 2001. szeptemberében egy olyan jelentést fogadott el, amely tartalmazta az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentés követésének (Follow-up to the Report on the Concrete Objectives of Education and Training Systems) részletes munkaprogramtervezetét,⁹ amely egy a Stockholmi Európai Tanács¹⁰ felkérésére a 2002. Tavasz Európai Tanács elé kerülő közös jelentés alapjául szolgál majd. Az Európai Foglalkoztatási Stratégia (European Employment Strategy)¹¹ az egész életen át tartó tanulás horizontális célkitűzését, valamint az egész életen át tartó tanulásnak a foglalkoztatással és a munkaerőpiaccal kapcsolatos szempontokra összpontosító konkrét irányelveket tartalmaz. Az Európai Szociális Program (European Social Agenda)¹² célja az esélyegyenlőtlenség csökkentése és a szociális kohézió elősegítése, többek között az egész életen át tartó tanuláson keresztül. A Képességek és mobilitás cselekvési tervének (Skills and Mobility Action Plan)¹³ célja biztosítani, hogy az európai munkaerőpiacok mindenki számára megnyíljanak, és elérhetővé váljanak 2005-re. Az e-tanulási kezdeményezés (eLearning initiative)¹⁴ az e-Európa cselekvési terv (eEurope Action Plan) része, ez a digitális kultúra és az információs és kommunikációs technológiáknak (ICT) az oktatásban és képzésben való szélesebb felhasználásának elősegítését tűzte célul. Végezetül, az Ifjúsági fehérvény (White Paper on Youth) biztosít a Közösség számára olyan együttműködés keretét az ifjúságpolitika terén, amelynek középpontjában a fiatalok bevonása, oktatása, foglalkoztatása és társadalmi integrálódása áll.

Miközben mindezen alkotóelemeknek meg van a maga sajátossága és célkitűzése, együttesen mind hozzájárulnak az egész életen át tartó tanulás európai térségének megteremtéséhez. Ennek elősegítéséhez az oktatást és képzést az egész életen át tartó tanulás keretében kell egyesíteni, szinergiában a többi folyamat, stratégia és terv érintett elemeivel. Konkrétan, a tudásalapú társadalom lisszaboni céljának eléréséhez, az egész életen át tartó tanulás európai térségét szorosan össze kell kapcsolni az európai kutatási térséggel, nevezetesen az érintett térség mobilitási stratégiájára vonatkozó Közleménnyel¹⁵ kapcsolatban. Az emberi tőke fejlesztését célzó ezen stratégia fontos alkotóeleme lehet az ismeretek és a tudomány transzeurópai hálózatainak ápolása.

Az egész életen át tartó tanulás európai térségének célkitűzései egyaránt kell irányuljanak arra, hogy a polgárok megfeleljenek a tudásalapú társadalom jelentett kihívásoknak, szabadon mozoghassanak a tanulási környezetek, munkahelyek, régiók és országok között tanulmányaik folytatása során; illetve arra, hogy megfeleljen az Európai Unió és a tagjelölt országok azon céljainak és szándékainak, hogy minél prosperálóbbak, integrálóbbak, toleránsak és demokratikusak legyenek. Ez még pontosabban annyit tesz, hogy a tagállamoknak az egész életen át tartó tanulás koherens és átfogó stratégiáit kell kidolgozniuk és megvalósítaniuk; és ehhez európai szinten kezdeményezett összehangolt fellépésre van szükség a megállapított prioritásokkal összhangban. Az ilyen fellépésnek egyszerre kell támogatnia és értéknövelnie a tagállamok erőfeszítéseit.

1.4. Mit értünk egész életen át tartó tanulás alatt?

Az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó nyilatkozat az egész életen át tartó tanulásnak az Európai Foglalkoztatási Stratégiával összefüggésben adott meghatározására hivatkozik az egyeztetés során folytatott viták kiindulási

pontjaként.¹⁶ Az egyeztetés kifejezetten üdvözölte azt az elképzelést, hogy az egész életen át tartó tanulásnak magában kell foglalnia a tanulás minden szakaszát és formáját az iskolai előkészítőtől a nyugdíjba vonulás utáni időkig. Voltak azonban olyan aggodalmak, hogy az egész életen át tartó tanulás foglalkoztatási és munkaerőpiaci vonzatai túlságosan is befolyásolták ezt a meghatározást. Sőt, az egész életen át tartó tanulás célkitűzéseinek meghatározásával összefüggésben a válaszok inkább a Nyilatkozatot visszhangozták, illetve olyan tágabb összefüggéseket is említettek, mint például a tanulás lelki és kulturális dimenziói. Mindent egybevetve konszenzust vélhető az alábbi négy tág és egymást kölcsönösen alátámasztó célkitűzés körül: önmegvalósítás, aktív állampolgári részvétel, társadalmi integrálódás és alkalmazhatóság/alkalmazkodóképesség. Az, hogy az egész életen át tartó tanulás a célkitűzéseknek ezt a széles skáláját segíti elő, jól tükröződik az alábbi kibővített meghatározásban is, amelynek tükrében kell értelmezni a jelen dokumentumban az egész életen át tartó tanulásra való utalásokat.

„minden az életben vállalt olyan tanulási tevékenység, amelynek célja az ismeretek, a készségek és jártasságok fejlesztése személyes, polgári, társadalmi és/vagy foglalkoztatási szempontból”.

A fenti meghatározás kiterjedtsége egyben a formális, nem-formális és informális tanulási tevékenység teljes skálájára is felhívja a figyelmet.¹⁷

Az egyeztetés során jelentős mértékű vita alakult ki az egész életen át tartó tanulást alátámasztó alapelvek tekintetében is. Az egyik kulcsfontosságú jellemző a tanulóközpontúság a formális, nem-formális és informális tanulási tapasztalatok során. Az esélyegyenlőség - a nemek közötti kiegyenlítettség és a tanulás valóban mindenki számára történő, előítéletektől mentes elérhetőségének megteremtése szempontjából egyaránt - létfontosságú kérdés, nem kis mértékben amiatt, ahogy a tudás és jártasságok kihatnak a polgárok életében adódó lehetőségekre. Az egyeztetés során kapott válaszok a kiváló minőség és érvényesség fontosságát is kiemelték, mivel a tanulásba fektetett idő és pénz csak akkor hasznosítható teljes mértékben, ha a tanulás feltételei, valamint a mögötte meghúzódó politika kialakítása és a rendszerek kiváló minőségűek. Ezek az elvek tágran tükrözik a Tanácsnak az Egész életen át tartó tanulás 1996. évi európai évét követő megállapításait, valamint az OECD 2001. évi Oktatáspolitikai elemzését (Education Policy Analysis)¹⁸. Ezek tájékoztatnak az egész életen át tartó tanulás fogalmáról és alakítják annak megvalósítását.

1.5. A dokumentum felépítése

Az alábbi fejezetek külön tárgyalják az egész életen át tartó tanulás európai térségét megvalósító gyakorlati intézkedéseket minden szinten. A politikai kialakításának segítése érdekében a 2. fejezet tárgyalja a koherens és átfogó stratégiák építőköveit. A 3. fejezet tesz javaslatot a nevezett stratégiákat támogató fellépés prioritásaira. A 4. fejezet foglalkozik a program továbbvitelével a meglévő folyamatok, eszközök és programok erősítésén, valamint az indikátorok kialakításán keresztül. Végül az 5. fejezet rögzíti a következő lépéseket.

2. AZ EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁS KOHERENS ÉS ÁTFOGÓ STRATÉGIÁI

A Feirai Európai Tanácsot követően, valamint az Európai Foglalkoztatási Stratégiával összefüggésben, a tagállamok megállapodtak az egész életen át tartó tanulás koherens és átfogó nemzeti stratégiáinak kidolgozásáról és végrehajtásáról. Habár a tagállamok felében ezek a stratégiák már léteznek, végrehajtásuk még mindig csak korai szakaszban tart; azokban a tagállamokban, ahol ilyen átfogó stratégiák még nincsenek, az intézkedések inkább elszigeteltek¹⁹. Ebben a fejezetben mutatjuk be a kérdéses stratégiák kidolgozásának és végrehajtásának építőköveit. Az elemzés az egyeztetés során a Nyilatkozatra adott válaszok, valamint a tagállamok foglalkoztatási és társadalmi integrálódási nemzeti cselekvési terveinek és egyéb hozzászólásoknak a tükrében készült. Az építőkövek kialakítása az aktív állampolgári részvétel, az önmegvalósítás, az alkalmazhatóság és a társadalmi integrálódás négyes célkitűzéseinek, illetve az egész életen át tartó tanulás 1.4. szakaszban rögzített elveinek megfelelően történt.

Az említett építőkövek összhangban állnak a 2001. évi közös foglalkoztatási jelentésben a tagállamok egész életen át tartó tanulás stratégiai koherenségének és átfogóságának felméréséhez használt kritériumokkal. A *partnerségre épülő munka, a tanulási kultúra megteremtése, valamint a kitűnőségre törekvés* a koherencia eléréséről szólnak, míg a *tanulás iránti kereslettel kapcsolatos meglátások, a hozzájárás elősegítése* és az *erőforrások megfelelő biztosítása* biztosítják az átfogó megközelítési módot.

Az építőkövek főként nemzeti szinten érvényesek, és ezért úgy kerültek kialakításra, hogy segítsenek a tagállamoknak megfelelni a koherens és átfogó stratégiák kidolgozása és végrehajtása melletti elkötelezettségüknek. Az itt javasolt megközelítési mód azonban minden szintre egyaránt vonatkozik. Sőt, ahhoz, hogy a stratégiák koherensek legyenek, létfontosságú, hogy a végrehajtás különböző szintjei egymást kiegészítsék. Ilyen értelemben az építőkövek magukban hordozzák az európai dimenziót. Példának okáért, a tanulás iránti kereslettel kapcsolatos meglátások alatt az európai munkaerőpiacok egészére történő jártassági igények - amelyekkel konkrétan a közelgő Képességek és mobilitás cselekvési terve foglalkozik majd - felmérése és előrejelzése mind nemzeti, mind nemzeten belüli szintekre érvényesek. Hasonlóképpen, a partnerségre épülő munka elkerülhetetlenül kiterjed a különböző szereplők közötti nemzeti és európai szintű együttműködésre is; az európai pénzalapok kihatnak majd minden szinten az erőforrások megfelelő biztosítására; a nemzeti stratégiák értékelésére pedig továbbra is az Európai Foglalkoztatási Stratégiával összefüggésben kerül sor.

A feladat- és felelősségi körök megosztása

Az alábbi leírás csupán tájékoztató jellegű: a szereplők feladat- és felelősségi körei a különböző nemzeti és egyéb gyakorlatok, rendszerek és összefüggések szerint eltérő lehet. Az egész életen át tartó tanulásra irányuló partnerségek minden szinten figyelembe kell, vegyék és ki kell, alakítsák a kérdéses feladat- és felelősségi köröket az adott körülmények tükrében.

A hatóságok feladata a szükséges erőforrások, valamint a polgárok hozzájárásának biztosítása a kötelező oktatáshoz és képzéshez, valamint a kötelező szakaszt követő alapkészségek nyújtásához, illetve az iskolai előkészítő és felnőttoktatási lehetőségek

biztosítása. Ezen túlmenően, vezető szerepet kell játszaniuk az egész életen át tartó tanulás stratégiáinak kidolgozásában és végrehajtásában minden szinten. Ez kiterjed a polgárok jogainak biztosítására ahhoz, hogy egész életükben hozzáférhessenek a tudás és jártasságok megszerzésének és felfrissítésének lehetőségeihez (ahogy azt az Amszterdami Szerződés preambuluma is rögzíti) az iránymutató szolgáltatások segítségével mellett.

A hatóságok felelnek a munkanélkülieket szolgáló hathatós munkaerőpiaci intézkedésekért és minden munkavállaló tanulásának elősegítéséért is a munkaerőpiacon kívül és belül egyaránt. A munkaadók fő felelőssége biztosítani az alkalmazásukban álló munkaerő jártasságainak fejlesztését és egyre növekvő mértékben vállalnak magukra tágabb értelemben vett vállalati társadalmi feladatköröket, például akkor, amikor képzés lehetőségeiket és erőforrásaikat a szélesebb közönség felé is megnyitják²⁰. A szakszervezetek egyre több tanulási lehetőséget kínálnak tagjaik számára, továbbá részt vesznek a tagjaik és a tagságon kívüli személyek között a tanulás terjesztésére és elősegítésére irányuló tevékenységekben. A szociális partnerekkel együtt lefolytatják a különböző szintű szociális párbeszédet, továbbá megtárgyalják és végrehajtják a munkahelyi oktatásra és képzésre vonatkozó megállapodásokat. A különböző tanulás szolgáltatók felelnek az általuk nyújtott tanulási szolgáltatások minőségéért és alkalmazhatóságáért, illetve a teljes tanulási kínálattal való koherenciájáért. A közösségi és önkéntes csoportoknak egyedi lehetőségeik vannak a célzott tanulás nyújtásában, a tanulásnak a (potenciális) tanulók közötti terjesztésében, valamint az igényeik és érdeklődésük kifejezésre juttatásában. Minden szereplő közös felelőssége együtt dolgozni az egész életen át tartó tanuláson – amint azt az alábbi partnerségre épülő munka című építőkö is tárgyalja –, valamint támogatni az egyéneket abban, hogy felelősséget vállaljanak saját tanulásukért.

Az egyeztetés egyik legfontosabb megállapítása, amely az összes építőkö felett áll az, hogy a tagállamoknak alapjaiban kell átalakítaniuk tanulási rendszereiket, ideértve az alapoktatást, tekintettel arra, hogy a minőségi tanulás lehetőségeit mindenki számára folyamatosan kell biztosítaniuk. A visszajelzések megerősítették, hogy a formális tanulási környezetek fokozatos integrációjára van szükség annak érdekében, hogy azok sokkal nyitottabbakká és rugalmasabbakká váljanak, ezáltal pedig a tanulók egyéni, a saját igényeiknek és érdeklődésüknek megfelelő tanulási utakat járhatnak be, és így egész életükben élvezhessék az esélyegyenlőség előnyeit.

Partnerségre épülő munka a teljes tanulási skálán

A partnerségek az egész életen át tartó tanulás közös előnyeit és felelősségét tükrözik. Gyakran a közös/összehangolt fellépés jelenti a különböző körülményeknek legmegfelelőbb és leghatékonyabb választ, ami az eltérő szakértelemre, erősségeikre és erőforrásokra épül. Az egész életen át tartó tanulási stratégiáknak össze kell hozniuk az összes szereplőt, illetve élvezniük kell azok támogatását.²¹

- Amellett, hogy támogatják a partnerségeket minden szinten, legyen az nemzeti, regionális vagy helyi, a kormányoknak példát kell mutatniuk a minisztériumok közötti politika hatékony koordinációjának és koherenciájának biztosításával;
- A helyi partnerségek alapvető fontosságúak ahhoz, hogy a stratégiák a” földön járjanak”. Ezeknek a partnerségeknek ki kell terjedniük a helyi hatóságokra, az

iskolákra, az egyetemekre, az egyéb tanulás szolgáltatókra és az olyan hozzájuk kapcsolódó szolgáltatásokra, mint például a tájékoztatás, az iránymutatás és a tanácsadás, a kutatási központokra, a vállalkozásokra (vállalati szociális felelősségük részeként), a közhasznú foglalkoztatási szolgálatokra, a helyi szinten tevékenykedő civil szervezetekre (pl. önkéntes és közösségi szervezetek), a (potenciális) tanulók konkrét csoportjainak képviselőire²², valamint a nemi esélyegyenlőség kérdéseivel foglalkozó szereplőkre;

- A szociális partnereket is aktívan be kell vonni amikor csak szükséges, ugyanis többféle feladatot is ellátnak mint a tanulás „fogyasztói”, befektetői, tárgyalói és terjesztői;
- Az egész életen át tartó tanulás megvalósítására irányuló erőfeszítéseket európai szinten kell támogatni, többek között a gondolatok, tapasztalatok és bevált gyakorlatok cseréjén, valamint az egész életen át tartó tanulás európai térségének (lásd a 3. és 4. fejezetet) megteremtésére irányuló lépéseken keresztül.

Tanulás iránti kereslettel kapcsolatos meglátások

A polgárok, közösségek, a tágabb értelemben vett társadalom, valamint a munkaerőpiacnak a tanulás iránti igényének megértése kell, jelentse az alapot az egész életen át tartó tanulás bármilyen stratégiájának. Ezt a megértést a helyi szintről szerzett bizonyítékokra kell alapozni. Ez az előfeltétele a hatékony, tanulóközpontú megközelítés, valamint az esélyegyenlőség biztosításának. A munka a következőkre kell, irányuljon:

- Írni-olvasni tudás, számolni tudás, ICT és egyéb alapkészségek²³ iránti igény: a továbbtanulás alapja, amelyet gyakran az egész életen át kell frissen tartani. A tanulástól leginkább elidegenített polgárok/csoportok, akiknek igényei és érdeklődése eltérő, adott esetben testre szabott intézkedéseket is megkövetelhet;
- Az egész életen át tartó tanuláshoz a tanulás elősegítőire,²⁴ például a tanárookra, oktatókra, felnőtt-oktatókra és iránymutató dolgozókra gyakorolt hatásának kifejtése. A stratégiáknak és partnerségeknek foglalkozniuk kell az ő szerepükkel, és támogatniuk kell az adaptálódásukat;
- A munkáltató igényei úgy általában, illetve az EU munkaerőjének jelentős hányadát alkalmazó kis- és közepes vállalkozások (SME) konkrét igényei, amelyek gyakran kerülnek szembe nehézségekkel a képzéshez szükséges finanszírozás, illetve idő előteremtésével, illetve az igényeiknek megfelelő képzés megtalálásával kapcsolatban. A munkáltatók motiválása igen fontos ebből a szempontból;
- A (potenciális) tanulók érdeklődésének megértése, visszaköszön a felmérésekben, értékelésekben, az iránymutató felmérésekre és egyeztetésekre adott visszajelzésekben, a tanulásban való részvétel egyenlenségeire vonatkozó adatokban (pl. az ICT tanulás nemek szerinti megoszlásában);
- A tudásalapú társadalomnak a tanulók igényeire gyakorolt következményei (új alapkészségek, ideértve a vállalkozó kedvet, a tudományt és a technológiát), valamint a munkaerőpiacok igényeire gyakorolt következményei (például a jártasságok előrejelzésének fontossága a hiányok elkerülése érdekében, a

munkaerőpiac szereplői készségeinek javítása annak érdekében, hogy ne kerüljenek ki a piacról) figyelembe vétele.

Az erőforrások megfelelő biztosítása

Az egész életen át tartó tanulás jövőképeének elérése mindenki számára, a gondolkodásmód, a rendszerek, struktúrák és a munkavégzés emiatt bekövetkező alapvető változásai nagyobb mértékű befektetéseket igényelnek, ahogy azt a lisszaboni megállapítások és az Európai Foglalkoztatási Stratégia is előírják. Ezeket hatékonyan és gazdaságosan kell felosztani.²⁵ Ez konkrétan annyit tesz, hogy:

- Az állami és magán befektetések általános mértékét növelni kell. A növelésnek a kormány, a hatóságok, a munkáltatók, a szociális partnerek és az egyes polgárok között közös felelősségvállaláson kell alapulnia;
- Megfelelő erőforrásokat kell előteremteni és/vagy a meglévő erőforrásokat kell átcsoportosítani a formális, a nem-formális és az informális tanulás teljes spektrumában, ideértve az iskola-előkészítő tanulást is. Ugyanakkor az erőforrások felosztásának átláthatósága létfontosságú, ha azt szeretnénk, hogy a kinyilvánított prioritásokat tiszteletben tartsák a finanszírozás tekintetében;
- Új befektetési megközelítésre van szükség a tudásalapú társadalom kialakulásához szükséges újfajta tudáshoz és jártasságokhoz mind a (potenciális) tanulók, mind a tanulás elősegítői szempontjából. A tanulás pénzügyi és egyéb ösztönzői olyan megközelítési módok, amelyeket minden polgár számára ki kell alakítani, a munkaerőpiacon belül és kívül egyaránt;
- A megnövelt befektetéseket megfelelően kell integrálni a helyi szintű stratégiákkal, hogy azok hatása maximális legyen;
- A tanítási és képzési szakmák új feladat- és szerepköreinek, felvételének és pályán való megtartásának kérdéseivel minden szinten foglalkozni kell, kiváltképp az előre jelzett felvételi igényeket tekintve.

A tanulási lehetőségekhez való hozzájutás elősegítése

A tanúláshoz való hozzájutást kétfelől kell megközelíteni: a már elérhető lehetőségeket láthatóbbá, rugalmasabbá, integráltabbá és hatékonyabbá kell tenni, miközben új tanulási folyamatokat, termékeket és környezeteket is ki kell alakítani.²⁶ A stratégiáknak az esélyegyenlőség (pl. nemi esélyegyenlőség), valamint a konkrét csoportok megcélzásának kérdésével is foglalkozniuk kell annak érdekében, hogy az egész életen át tartó tanulás lehetőségei valóban mindenki számára elérhetőek legyenek, különösen azok számára, akiket konkrétan fenyeget a kirekesztődés veszélye, mint például az alacsony jövedelműek, a hátrányos helyzetűek, az etnikai kisebbségek és bevándorlók, az iskolából kibukók, a gyermeküket egyedül nevel szülők, a munkanélküliek, a munkaerőpiacra visszatérő szülők, a csak alacsonyabb szintű oktatásban és képzésben részesült dolgozók, a munkaerőpiacon kívül rekedtek, a nyugdíjasok (ideértve az idősebb dolgozókat), valamint a büntetett előéletűeket. Ennek a célzott megközelítésnek kell foglalkoznia nem csak a szegényebb városrészekben élők igényeivel, hanem a konkrét tanulási igényekkel rendelkező vidéki területekkel is. A kulcsfontosságú szempontok itt a következők:

- A szociális, földrajzi, pszichológiai és egyéb korlátok megszüntetése, például az ICT, a munkahelyi tanulás és a helyi tanuló központok elterjedésével, hogy a tanulást és a tanulókat olyan időpontban/ütemben és helyen lehessen összehozni, amely megfelel az emberek más elkötelezettségeinek is;
- A formális szektorban olyan belépési, előrelépési és elismerési követelményeket kell átvenni, amelyek figyelembe veszik a nem-formális és az informális tanulást;
- A fősodorban nyújtott lehetőségek kiegészítése olyan testre szabott intézkedésekkel, különösen az alapkészségek esetében, amelyek konkrét egyéni igényeket céloznak meg. Biztosítani kell az esetlegesen kielégítetlen kereslet teljesítéséhez szükséges speciális lehetőségek elérhetőségét, például a felsőoktatási intézményeket ösztönözve a kirekesztődés veszélyének kitéttekkel való munkára;
- A szociális partnereknek együtt kell dolgozniuk egymással és más szereplőkkel, hogy biztosítsák a munkaszervezés nagyobb rugalmassága felé mutató trendek a munkáltatók által a munkaerőbe való megfelelő befektetésekkel párosuljanak - ami kulcseleme a munka minőségének;²⁷
- El kell ismerni a tájékoztatási, az iránymutatási és a tanácsadási szolgáltatásoknak a tanulási igények és a tanulási kínálat közötti kulcsfontosságú szerepét. Létfontosságúak abban is, hogy a tanulók megtalálják a helyüket az egyre bonyolultabbá váló tanulási rendszerekben.

A tanulási kultúra megteremtése

A mindenki tanulását biztosító kultúra ápolásának stratégiáihoz közvetlen lépésekkel kell motiválni a (potenciális) tanulókat, továbbá emelni kell az általános részvételi szintet a tanulás vonzóbbá tételével az aktív állampolgári részvétel, az önmegvalósítás és/vagy az alkalmazhatóság szempontjából. A kérdéses intézkedéseknek ki kell terjedniük a következőkre:

- A tanulás megbecsülése és jutalmazása, különös tekintettel az összes szektor nem-formális és informális tanulására, ezáltal értékelve a belső értékeket. A tanulás jutalmazása a tanulástól elidegenedetteket is ösztönözheti a visszatérésre;
- A tanulás pozitívabb szemléletének terjesztése, valamint a tanuláshoz való jogok és a belőle származó előnyök ismeretének fokozása, pl. médiakampányokkal már a legkisebb kortól kezdve – az iskolai előkészítő, az iskolai és a felsőoktatási szinteken épp úgy, mint a fiatalokat tömörítő szervezetekben és a felnőtt lakosság körében;²⁸
- A célzott finanszírozás megfelelő kihasználása, promociós tevékenység és egyéb módszerek, például a (potenciális) tanulók elérése;
- A közvetlenül az önkéntes/közösségi szervezetekkel együtt dolgozó, tájékoztatást, iránymutatást és tanácsadást nyújtók szerepének terjesztése a tanulás egyéni/társadalmi/gazdasági előnyeinek tudatosítása, valamint a tanulmányok szerteágazásának és a nem-hagyományos életpálya/tanulási lehetőségek ösztönzése;

- A vállalkozásokat arra kell biztatni, hogy váljanak olyan tanuló szervezetekké, ahol mindenki a munkával összefüggésben tanul és fejlődik saját maga, egymás és a teljes szervezet érdekében, az ilyen erőfeszítések nyilvánosságra hozatala és elismerése mellett;
- A közszolgáltatók, az önkéntes és közösségi csoportok, a munkáltatók és szakszervezetek biztatása az adott választókerületre és pl. a hátrányos helyzetűekre szabott tanulási lehetőségek kidolgozására és/vagy terjesztésére.

Kiválóságra törekvés

A stratégiáknak olyan mechanizmusokat kell tartalmazniuk, amelyek maximalizálják magának a tanulási tapasztalatnak, valamint a tanulással összefüggő politika, végrehajtási folyamatok és szolgáltatások minőségét. A minőség nem pusztán kötelesség, hanem az egyének, a munkáltatók és mások tanulási befektetéseire vonatkozó döntéseit motiváló tényező is. A mechanizmusoknak ki kell terjedniük a következőkre:

- Ambiciózus célok többek között a részvételre, az erőforrások biztosítására, a megtartó erőre és a tanulás eredményeire nézve. Az előbbi célokhoz mért előrehaladást előre meghatározott indikátorokhoz viszonyítva kell figyelemmel kísérni. Az adatokat nemek és más társadalmi-gazdasági tényezők szerint kell bontani;
- Szilárd minőségbiztosítási eszközök a formális és nem-formális tanuláshoz (pl. nemzetközi és nemzeti szabványok és irányelvek, ellenőrző rendszerek, minőségi díjak, pénzügyi eszközök);
- Olyan értékelési feladatok, amelyekben magukat a stratégiákat mérik az átfogóság és a koherencia kritériumaihoz, valamint a nemzeti/közös célokhoz és az elfogadott indikátorokhoz;²⁹
- Rendszeres stratégia értékelés/felülvizsgálat a helyénvalóság, a hatékonyság és a más szintű stratégiák kiegészítettségének fenntartása érdekében.

3. A CSELEKVÉSI PRIORITÁSOK

Minden egyes „cselekvési prioritás” szorosan kapcsolódik az előző fejezetben rögzített számos stratégiai építőkőhöz, és mindegyik az 1.4. szakaszban rögzített tágabb célkitűzések és elvek teljesülését szolgálja. Az egyeztetés során kapott visszajelzések, a meglévő európai szintű politikák és eszközök eredményei és értékelése, valamint a Bizottság saját politikaelemzése alapján kerültek kialakításra. Hat „kulcsfontosságú üzenetként” fogalmaztuk meg őket, ezek jelentik a Nyilatkozat lényegét. A részletes megjegyzésekre tekintettel némileg módosított üzeneteket az egyeztetés kézjegyével látta el. A prioritások bemutatási sorrendje a végrehajtásnak azt a szintjét tükrözi, amelyet támogatni hivatottak: az első három főként az egész életen át tartó tanulás európai dimenziójára vonatkozik, a második három a nemzeti, regionális és helyi szereplők nagyobb bevonását írja elő megfelelő európai szintű támogatás mellett. Az I. számú melléklet rögzíti a kutatással és értékeléssel kapcsolatos további alátámasztó javaslatokat.

3.1. A tanulás megbecsülése

Ezek a javaslatok főként a *tanulási kultúra megteremtését*, a *tanulási lehetőségekhez való hozzájutás elősegítését*, és a *kiválóságra törekvést* szolgálják, illetve érintik.

A tanulási kultúra megteremtéséhez a tanulás a formális, nem-formális és informális környezetben folyó tanulás megbecsülési módjának koherens módon történő megközelítésének kérdését veti fel.³⁰ Az, hogy a polgárok ötvözhessek és egymásra építhessék az iskolában, egyetemen, képzési testületekben, munkahelyen, szabadidőben és családi tevékenységek során végzett tanulást, feltételezi a tanulás összes formájának azonosíthatóságát, felmérhetőségét és elismerhetőségét. A tanulás megbecsülésének új átfogó megközelítésére van szükség az eltérő tanulási környezetek és tanulási formák közötti szakadék áthidalásához, valamint az egyéni tanulási utak elérhetőségének elősegítéséhez. Az egyeztetésekhez való hozzászólások mind kiemelték, hogy a kérdéses területen való előrelépés, különösen a nem-formális és informális tanulás vonatkozásában, létfontosságú lépés lesz az egész életen át tartó tanulás európai térsége felé, amely az Európai Unión belüli szabad mozgáshoz való meglévő jogra épül és konkretizálja az állampolgárság fogalmát.

Jelentős munka került elvégzésre nemzeti és európai szinten egyaránt a formális képesítések átvitelének és kölcsönös elismerésének elősegítéséhez. A tanács és az Európai Parlament például Ajánlást fogadott el a hallgatók, a képzésben résztvevők, a tanárok és oktatók mobilitásáról, a tagállamok pedig cselekvési tervről állapodtak meg³¹. Ezen kívül, több olyan Irányelv is készült, amelyek célja garantálni a képesítések elismerését, így biztosítva a különböző tagállamokban a szabályozott szakmákhoz való hozzájutást. Ez azonban nem vezetett a képesítések és jártasságok általános átvitelét támogató átfogó keret kialakulásához, akár a formális oktatás és képzés szintjei, akár intézményi, ágazati vagy nemzeti határok között. Alapvető fontosságú, hogy a tanulást nyújtókat, a munkáltatókat, és a szociális partnereket bevonjuk a tanulás megbecsülését biztosító eszközök kidolgozásába, továbbá az, hogy minden érintett, ideértve a felhasználókat is, érvényesnek, megbízhatónak és törvényesnek tartsa a módszertanokat és a rendszereket. Olyan eszközöket kell bevezetni, amelyek segítik a polgárokat – a fiatalokat épp úgy, mint a felnőtteket – abban, hogy képesítéseiket és jártasságaikat Európában bárhol átlátható módon mutathassák be.

A formális oklevelek és képesítések megbecsülése

- A Bizottság, a tagállamok és a szociális partnerek közösen vizsgálják majd meg az oktatás és képzés önkéntes minimális minőségi szabványainak szerepét és jellegét. A kérdéses szabványok kidolgozása, amelyhez a szakma felülvizsgálati megközelítése párosul; növelné a nemzeti oktatás és képzés rendszerek átláthatóságát és koherenciáját, ezáltal erősebb alapot teremtene a képesítések kölcsönös megbecsülésére és elismerésére³².
- A Bizottság 2002 végéig útmutatót és szöveget dolgoz ki a diplomák és képesítések átláthatóságával kapcsolatos közösségi eszközökhöz, hogy feltalálásukat és használatukat megkönnyítse. (Pl. az Európai Kredit Átviteli Rendszer (European Credit Transfer System), oklevél és képesítés kiegészítések, Europass, az európai önéletrajz (CV) formátum, különféle internet-szolgáltatások).³³
- A Bizottság 2001 végéig egységesebb, átláthatóbb és rugalmasabb rendszert javasol a szakmák elismeréséhez (a szabályozott szakmák területén). A tagállamoknak a Bizottsággal együttműködve kell biztosítaniuk, hogy a polgárok az említett irányelvekre és az elismerés általános kérdéseire vonatkozó legfrissebb és leginkább helyénvaló tájékoztatást kapjanak. A szakmai elismerés nemzeti kapcsolattartási pontjait érintő európai hálózatok, mint például a NARIC³⁴ és az NRCVG³⁵, központi szerepet kell, kapjanak.
- A Bizottság a tagállamokkal és a felsőoktatási intézményekkel együttműködve tevékenyen támogatni fogja a bolognai folyamatot a felsőoktatás területén. A folyamat tapasztalatai jelentik majd az alapot az olyan más területeken folytatott szorosabb együttműködéshez, mint például a szakmai oktatás és képzés.
- A Bizottság a tagállamok, a felsőoktatási intézményekkel, a szakmai szervezetekkel és a szociális partnerekkel szorosan együttműködve fogja támogatni az európai oklevelek és képesítések, valamint teljesítésükhöz szükséges kritériumok önkéntes kidolgozását és megvalósítását. Ez egyaránt vonatkozik a felsőoktatási és az ipari kezdeményezésekre.

A nem-formális és informális tanulás megbecsülése; Tapasztalatcsere

- A Bizottság 2002 végéig kezdeményezni fogja a tapasztalatok és bevált gyakorlatok rendszerezett cseréjét a nem-formális tanulás meghatározásának, értékelésének és elismerésének terén. A Bizottság és a Cedefop által vezetett Képesítések átláthatóságának európai fóruma (European Forum on the Transparency of Qualifications) az említett folyamatban szorosan együtt kell, működjön a tagállamokkal, a szociális partnerekkel, a civil szervezetekkel, az OECD-vel, a Cedefoppal, a Eurydice-szal, valamint az Európai Képzési Alapítvánnyal (European Training Fund - ETF).
- Az európai szintű fellépéssel párhuzamosan a tagállamoknak be kell vonniuk minden érintett szereplőt, köztük a nem-formális tanulás szolgáltatóit, a szociális partnereket, a formális oktatás képviselőit (mind a szakképzés, mind a felsőoktatás területéről), a kiszorult csoportokat képviselő civil szervezeteket a nem-formális és

informális tanulás megbecsüléséhez szükséges módszertanok és szabványok kidolgozásába.

- A Bizottság 2003 végéig a tapasztalatok rendszerezett cseréje alapján számba veszi a nem-formális és informális tanulás meghatározásának, értékelésének és elismerésének módszertanait, rendszereit és szabványait. Célba kell vennie a nemzetközi, a nemzeti és az ágazati szinteket is épp úgy, mint a vállalkozásokat. A Bizottság ezek számbavételével fogja támogatni és ösztönözni a kiváló minőségű értékelési módszertanok és szabványok kidolgozását európai, nemzeti és ágazati szinten.
- A tagállamokat arra kell ösztönözni, hogy jogi keretet nyújtsanak a nem-formális és informális tanulás szélesebb körű meghatározásához, értékeléséhez és elismeréséhez. A tagállamoknak fontolóra kell venniük az egyéni értékeléshez való jogot.
- A tagállamoknak arra kell ösztönözniük az egyetemeket, az oktatási/képzési intézményeket és más érintett szervezeteket (pl. kutatási intézményeket), hogy rendszerezett módon hajtsák végre a nem-formális és informális tanulás értékelésére és elismerésére irányuló intézkedéseket.

A tanulás minden formájának megbecsülését támogató új európai szintű eszközök

36

- A Bizottság 2002 végéig olyan portfólió rendszert dolgoz ki, amelynek révén a polgárok az oktatás és képzés minden szakaszában össze tudják gyűjteni, és be tudják mutatni képesítéseiket és jártasságaikat. Ez a meglévő tapasztalatokra fog épülni, köztük a Lisszaboni Európai Tanács által előírt európai önéletrajzzal (ami a képesítések és jártasságok összesítőjeként szolgál).
- A Bizottság 2003-ig a tagállamok együttműködve moduláris rendszert dolgoz ki a képesítések egymásra építéséhez, amelynek segítségével a polgárok egyesíthetik a különböző intézmények és országok oktatását és képzését. Ez az Európai Kredit Átviteli Rendszerre (European Credit Transfer System - ECTS) és az Europass-ra fog épülni³⁷.

3.2. Tájékoztatás, iránymutatás és tanácsadás

Ezek a javaslatok főként a *tanulási lehetőségekhez való hozzájutás elősegítését*, a *tanulási kultúra megteremtését*, és a *partnerségre épülő munkát* szolgálják, illetve érintik.

Az egyeztetés során kapott visszajelzések megerősítették tájékoztatás, iránymutatás és tanácsadás életbevágóan fontos szerepét a tanuláshoz való hozzájutás elősegítésében és a potenciális tanulók motiválásában. Az iránymutatási rendszerek, az egész életen át tartó tanulás minden szinten történő biztosítása, valamint a munkaerőpiac szereplői közötti nyílt párbeszéd előfeltételek ennek a szerepnek a betöltéséhez. Az iránymutatási szolgáltatásoknak az esélyegyenlőséget azáltal is javítaniuk kell, hogy azok minden polgár, kifejezetten a kirekesztődés veszélye által fenyegetettek számára elérhető legyen, továbbá hogy azokat az igényeikhez igazítsák koherens, kohéziós, átlátható, részrehajlásmentes és kiváló minőségű rendszereken keresztül. Az

információs és kommunikációs technológiákra épülő szolgáltatások jelentik a hozzáférési pontokat olyan más helyi szolgáltatásokkal együtt, mint pl. a könyvtárak. A rendszerek rugalmasak és az egyes tanulók változó igényeihez alkalmazkodni képesek kell, legyenek - szem előtt tartva az önmegvalósításhoz vezető iránymutatás értékét, valamint a munkaerőpiac és a tágabb közösség igényeit. Ezért a meglévő erőforrásokat fel kell mérni annak érdekében, hogy a szolgáltatás átláthatóságát és koherenciáját biztosítani lehessen, továbbá a szolgáltatási hálózatokat is ki kell alakítani a meglévő határok áttöréséhez. Az egyeztetés európai szintű partnerséget ajánl a terület elképzelései és bevált gyakorlatai cseréjének javításához. A valóban aktív állampolgári részvétel és mobilitás terjesztése feltételezi, hogy a tanácsadók képesek kezelni a többi ország oktatási, képzési és iránymutatási rendszereit, a munkaerőpiaci rendszereket és programokat.

A tájékoztatás, iránymutatás és tanácsadás európai dimenziójának erősítése

- A Bizottság 2002-ig internetes portált indít a tanulás lehetőségeihez, ami tagállamokban és a tagjelölt országokban folyó egész életen át tartó tanulásról nyújt majd tájékoztatást. A Bizottság felkéri a tagállamokat, hogy biztosítsák a portálon keresztül egymással összekapcsolható érintett nemzeti online adatbázisok elérhetőségét.³⁸
- A Bizottság, az összes érintett szereplő képviselőinek bevonásával, 2002 végéig felállít egy Európai Iránymutatási Fórumot (European Guidance Forum), hogy ösztönözze a párbeszédet, a bevált gyakorlatok cseréjét, valamint a közös problémák megoldásainak meghatározását. Az iránymutatásnak a tagállamokban és a tagjelölt országokban jelenleg is folyó áttekintésére építve, valamint az OECD-vel együttműködve kell a Fórumnak kidolgoznia az iránymutatás alapfogalmainak és alapelveinek egységes jelentését. Ezt követően olyan konkrét kérdésekre kell összpontosítani, mint például az elvek meghatározása, a szolgáltatás nyújtásának minősége, a fogyasztók érdeke/bevonása, az eszközök és gyakorlatok hatékonysága, az iránymutatásban dolgozók képzése, valamint a kirekesztődés veszélyének kitett csoportok igényeinek optimális teljesítése. A Fórumnak reagálnia kell az iránymutatás minőségére is az iránymutatási szolgáltatások és termékek közös irányelveinek és minőségi szabványainak kidolgozására tekintettel.
- A Bizottság 2003 végéig meg fogja vizsgálni a tájékoztatás, iránymutatás és tanácsadás területének meglévő európai hálózatait és struktúráit (pl. Euroguidance, EURES, Eurodesk, Fedora, EQUAL, Kutatók Mobilitási Központjai - Mobility Centres for Researchers) az oktatás és képzés területén egyaránt, a kérdéses hálózatok hatáskörének és tevékenységi körének koherens és ágazatokon átívelő egész életen át tartó tanulási keret kialakítására tekintettel.³⁹

3.3. Idő és pénz befektetése a tanulásba

Ezek a javaslatok főként az *erőforrások megfelelő biztosítását, a tanulási lehetőségekhez való hozzájutás elősegítését, és a kiválóságra törekvést* szolgálják, illetve érintik.

Az egyeztetés során erős konszenzus alakult ki abban, hogy a befektetések általános szintjét jelentős mértékben meg kell emelni a tudásalapú társadalomra való átállásra való reagálás érdekében, továbbá abban, hogy a tanulásra fordított kiadásokat ugyanúgy kell kiemelni és jelenteni, mint a tőke kézzelfoghatóbb formáira fordított kiadásokat. Egyértelmű, hogy az egész életen át tartó tanulás befektetéseinek kulcsfontosságú eleme marad az állami ráfordítás, mivel a formális iskolai oktatás, a szakképzés, a felnőtt- és felsőoktatási ágazatok, illetve az iskola-előkészítő ágazat az egész életen át tartó tanulás stratégiák létfontosságú sarokkövei kell, maradjanak. A befektetések növelésének felelősségét a szociális partnerekkel is meg kell osztani, például a tanuláshoz való megfelelő hozzájutást biztosító munkáltatók tekintetében. Elérhető etalonnak tűnik a munkavállalónkénti évi 35 óra tanulás. A pénzért kapott érték és a kimenetek minősége épp olyan fontos, mint az erőforrások megfelelő biztosítása. Az egyéni tanulási utak elérhetőségének elősegítése, valamint a tanulási kultúra ápolásának igénye azt is jelenti, hogy több erőforrást kell az iránymutatás és a tanácsadás, a tanulás megbecsülésének új módjai és a tanulás szélesebb környezetben való rendelkezésre bocsátására felé megfelelő létesítményekkel (pl. gyermekfelügyelettel). Hasonlóképpen több erőforrásra van szükség a nem-formális tanulás tekintetében, különösen a felnőtt- és a közösségi oktatás biztosításában. A válaszadók aláhúzták annak szükségét, hogy kiemelten kell kezelni az iskola-előkészítő oktatásban tanuló gyermekekre (ezzel csökkentve a későbbi esélyegyenlőtlenséget és fektetve le a továbbtanulás szilárd alapját), a tanárookra, oktatókra és a tanulás más elősegítőire (ezzel felkészítve őket a most kialakulóban lévő szerepköreikre – lásd a 3.6. szakaszt), valamint a nyugdíjasokra, ideértve az idősebb dolgozókra (ezzel lehetőségek kínálva nekik a társadalomban és a munkaerőpiacon való aktívabb részvételre, ideértve a generációk közötti tanulásban általuk betölthető szerepet is)⁴⁰ fordított erőforrásokat. Egyértelmű, hogy nincs olyan fentről lefelé haladó megoldás, ami alapvető reformot jelenthetne aközben, hogy a befektetések általános növelését és ugyanakkor az erőforrások hozzárendelésében mutatkozó kiegyensúlyozatlanság csökkentését össze tudná egyeztetni. Nehéz döntéseket kell majd hozni.

A befektetések növelése és átláthatóbbá tétele

- A Bizottság felkéri
  - az Európai Befektetési Bankot (European Investment Bank), az emberi tőke fejlesztésének elősegítésére irányuló politikája keretében, hogy támogassa a jelen Közleményben tárgyalt egész életen át tartó tanulás megvalósítását, pl. a tanárképzés és a helyi tanulási központok infrastruktúrájának, valamint a vállalkozások által kifejlesztett multimédiás tanuló szoftverek és tartalom, illetve képzési programok finanszírozásán keresztül;⁴¹
  - az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankot (European Bank for Reconstruction and Development) és az Európai Befektetési Bankot, hogy fektessen be az egész életen át tartó tanulás fejlesztésébe, például a közép- és kelet-európai tagjelölt országok infrastruktúráján és kis- és közepes vállalkozásain keresztül;

- az Európai Befektetési Alapot (European Investment Fund), hogy vizsgálja meg eszközeinek optimális felhasználását az emberi tőke fejlesztésének támogatására kijelölt kockázati tőke kialakulásának elősegítésében, pl. a kis- és közepes vállalkozások tanuláshoz való hozzájárulásának kedvező alakítására.
- A tagállamoknak nemzeti célokat kell kitűzniük az emberi erőforrások általános befektetéseinek növelésére a Lisszaboni Európai Tanács megállapításaival és a Foglalkoztatási Irányvonalakkal (Employment Guidelines)⁴² összhangban. Ezen célok kitűzését átlátható módon kell végezni az erőforrások hozzárendelésével kapcsolatban. Ugyanakkor figyelembe kell vennie a kormányzat, a munkáltatók, az egyének és a többi szereplő által játszott szerepeket is. Ezen kívül, a tagállamoknak célok kell kitűzniük a további oktatásban és képzésben való részvétel növelésére, feltüntetve azt, hogy milyen részvételi növekedést várnak nemek, korcsoportok, oktatási teljesítmény és célcsoportok tekintetében.
- A tagállamokat felkérjük az Európai Szociális Alap (European Social Fund - ESF) felhasználásának továbbfejlesztésére – amely már most a legfőbb közösségi eszköz az egész életen át tartó tanulás finanszírozásában, továbbá az EQUAL közösségi kezdeményezés továbbfejlesztésére az egész életen át tartó tanulás megvalósításának támogatása érdekében, különös tekintettel a helyi tanulási partnerségek és központok kialakítására, valamint a munkahelyi tanulási lehetőségek, az alapkészségek elérhetőségének (ideértve a „második esélyként” való biztosítását is), valamint a tanárok, oktatók és a tanulás egyéb elősegítőinek támogatására⁴³.
- A Bizottság indikátorokat és egyéb eszközöket dolgoz ki az ESF programoknak az egész életen át tartó tanulásra gyakorolt hatásának mérésére, továbbá támogatja az egész életen át tartó tanulásnak az ESF által finanszírozott tevékenységei megvalósításának értékelését, az Alap időszaki áttekintésének részeként, ami 2003 végén esedékes.
- A szociális partnereket felkérjük, hogy tárgyalják meg és hajtsák végre a munkaszervezés⁴⁴ modernizálására vonatkozó különböző szintű megállapodásokat, tekintettel az egész életen át tartó tanulás befektetéseinek növelésére és a több tanulási idő biztosítására. Dolgozniuk kell például az összes tanulási tevékenység elismerésén, ideértve a nem-formális és az informális tanulást is, és ezt integrálniuk kell az emberi erőforrás politika és gyakorlat minden területébe a vállalkozások szintjén.

Ösztönzők biztosítása és a befektetése lehetővé tétele

- A Bizottság ki fogja értékelni az egyes finanszírozási rendszerek különböző modelljeit (pl. az egyéni tanulási számlákat), hogy fel tudja mérni a befektetésre, a tanulásban való részvételre és a tanulás eredményeire gyakorolt hatásukat. Ez az értékelés teljes körűen figyelembe fogja venni az OECD által a kérdéses területen végzett munkát, továbbá az értékelésről 2002 végéig jelentést fog benyújtani.

- A Bizottság javasolni fogja, hogy a tanulási befektetések hasznának, költségeinek és megtérülésének kutatását a jelenlegi kutatásokra⁴⁵ támaszkodva támogassák a 6. Kutatási Keretprogram (6th Research Framework Programme)⁴⁶ részeként.
- A Bizottság a tagállamok által nyújtott tájékoztatás alapján áttekintést készít az egyénileg és vállalatok által finanszírozott tanuláshoz rendelkezésre álló pénzügyi ösztönzőkről a bevált gyakorlat meghatározása és elfogadása érdekében.

Kiváló minőségű befektetési megtérülés és eredmények biztosítása

- A Bizottság 2003 végéig, a tagállamokkal együttműködve irányelveket és indikátorokat dolgoz ki az egész életen át tartó tanulás minőségi vonatkozásaira⁴⁷, továbbá támogatja a tagállamokban folyó politika alakítást a bevált gyakorlat cseréjén és a szakmai áttekintésen keresztül.

3.4. A tanulók és a tanulási lehetőségek egyesítése

Ezek a javaslatok főként a *tanulási kultúra megteremtését, a partnerségre épülő munkát*, és a *tanulás iránti kereslettel kapcsolatos meglátásokat* szolgálják, illetve érintik.

Az egyeztetés során érkezett visszajelzések kiemelik a helyi szinten nyújtott nyitott és rugalmas oktatás és képzés megfelelő szintjének fontosságát a tanulás és a (potenciális) tanulók közelítése szempontjából, valamint a helyi iránymutatási szolgálatok által ennek közvetítésében játszott szerepét. Itt külön kell megemlíteni a munkahelyi és társadalmi környezetben folyó nem-formális tanulás egyensúlya megteremtésének a szükségét, ami tükrözi az egész életen át tartó tanulás célkitűzéseinek egyensúlyát az aktív állampolgári részvétel, az önmegvalósítás, az alkalmazhatóság és a társadalmi integrálódás között. Több jelentés is idézte a felnőttoktatás, illetve az önkéntes szektor, köztük a civil szervezetek és helyi közösségi szervezetek által kínált (gyakran nem-formális, illetve informális) tanulás lehetőségei értékét. A nem-formális oktatási projektek az ifjúság terén például növelik a fiatalok esélyét a társadalomban való részvételre, valamint a toleráns és demokratikus értékek elsajátítására. Ahhoz, hogy a tanulási kultúrát egész Európában terjeszteni lehessen, tanuló közösségeket, városokat és régiókat kell kialakítani, továbbá helyi többfunkciós tanulási központokat kell kialakítani.⁴⁸ Az egyeztetés során érkezett visszajelzések gyakran irányultak az újító, tanulóközpontú tanulási és tanítási módszerekre, valamint az információs és kommunikációs technológiák megfelelő támogatás mellett kínálta lehetőségeire, amelyek közelebb hozzák a tanulást a tanulóhoz. A jelen dokumentum szempontjából az információs és kommunikációs technológiákkal kapcsolatos kérdésekkel a 3.6. szakasz foglalkozik.

Tanuló közösségek, városok és régiók ösztönzése és támogatása, továbbá helyi tanulási központok felállítása

- A tagállamokat felkérjük, hogy az iskolák, felnőttoktatási és felsőoktatási intézmények, kutatási intézmények és más olyan közléstítmények, mint például könyvtárak, erőforrásait az egész életen át tartó tanulás többcélú központjaiként használják.

- A fiatalokat tömörítő szervezeteknek rendszeresen kell megjeleníteni és népszerűsíteni a tevékenységük eredményeként megvalósuló nem-formális és informális oktatás eredményeit.
- A tagállamokat felkérjük, hogy fejlesszék tovább az Európai Regionális Fejlesztési Alap (European Regional Development Fund - ERDF) és az ESF felhasználását az egész életen át tartó tanulás megvalósításának támogatásához a helyi és regionális fejlesztési programok szerves részeként, valamint a dolgozók, különösen a kis- és közepes méretű vállalkozások dolgozói információs és kommunikációs technológiai képességeik fejlesztésének támogatásához.
- A Bizottság felkéri a Régiók Bizottságát (Committee of the Regions), hogy lehetőleg a helyi és regionális európai és nemzeti szövetségek bevonásával segítse elő az egész életen át tartó tanulás megvalósítását helyi és regionális szinten, különös tekintettel:

- az Európa-szerte működő helyi és regionális tanulási központok közötti kapcsolatok twinning megállapodásokon keresztül történő, valamint az információs és kommunikációs technológiák alkalmazásának a tanulás különböző formái közötti tapasztalatcserére és hídépítésre való tekintettel történő fejlesztésére;
- a Bizottsággal közösen szervezendő helyi és regionális kampányra az egész életen át tartó tanulás leghatékonyabb megközelítési módjainak terjesztése és népszerűsítése érdekében.

- A Bizottság programjain keresztül támogatni fogja a kialakult egész életen át tartó tanulás stratégiákkal rendelkező régiók és városok közötti hálózatok kialakítását, ezzel is elősegítve a tapasztalatok és a bevált gyakorlat cseréjét.

Alapvető fontosságú a munkahelyi tanulás fejlesztésének, valamint a vállalkozások és egyéb szervezetek tanuló szervezetekké válásának aktívabb terjesztése. A szociális partnereknek kulcsszerepe van ennek a jövőképek a valóra váltásában, illetve az esélyegyenlőség és a tanulóhoz való hozzájutás biztosításában a vállalkozások szintjén minden munkavállaló számára, tekintettel a munka, a családi élet és más gondoskodó feladatok jobb összeegyeztetésének szükségére. Különösen fontos betekintést nyerni a kis- és közepes méretű vállalkozások tanulási igényeibe, ugyanis ezeknél a tanulás általában nem-formális, illetve informális környezetben zajlik⁴⁹. A képzésnek rugalmasnak, jó minőségűnek és az adott cégre szabottnak kell lennie. A tanulás szolgáltatói, pl. felsőoktatási intézmények, a konkrét igényekhez igazított tanfolyamokat kell kínálnak. Maguknak a kis- és közepes méretű vállalkozásoknak is fel kell fedezniük a tanulóhoz való hozzájutás elősegítésének a lehetőségeit (pl. más vállalkozásokkal alkotott társulásokban tanulás hálózatokon és a szakterületek megosztásán keresztül, valamint az iránymutatási szolgálatokkal együttműködésben). A Bizottság "Helping SMEs to GoDigital" (A kis- és közepes méretű vállalkozások digitalizálásának segítése) című közleménye ebben a tekintetben hozzá is járul ahhoz, hogy a kis- és közepes méretű vállalkozások részesüljenek az információs és kommunikációs technológiai képességekből⁵⁰.

A munkahelyi tanulás ösztönzése és támogatása, ideértve a kis- és közepes méretű vállalkozásokat is

- A szociális partnereket minden szinten arra kérjük fel, hogy vállalják, minden munkavállalónak legyen egyén jártasság-fejlesztési terve a saját egyéni jártasságainak felmérése alapján, valamint a vállalkozás általános jártasság-fejlesztési terveivel összhangban. Egy ilyen rendszernek teljes körűen figyelembe kell vennie a kis- és közepes méretű vállalkozások igényeit és körülményeit, továbbá szaktanácsokkal is kell szolgálni a jártasságok és a tanulási igények felmérésének mikéntjére. A szociális partnereknek a tanulás fontosságának tudatosításában is segíteniük kell, továbbá arra kell ösztönözniük és képezniük a munkavállalókat és a vezetőket, hogy a tanulás elősegítői, illetve mentorokként jelenjenek meg mások számára.
- A Bizottság arra biztatja az európai szociális partnereket, hogy a társadalmi dialógus folyamat részeként öntsék végleges formába egy olyan közös célokat is tartalmazó keretet, amely az egész életen át tartó tanulást terjeszti minden szinten, de különösen a vállalkozások szintjén. A Bizottság felkéri a szociális partnereket, hogy egy ilyen keretet nemzeti szinten terjesszenek saját szervezeteiken keresztül a nemzeti gyakorlatnak megfelelően.
- A Bizottság 2003 elejére díjat indít útjára az egész életen át tartó tanulásba befektető vállalkozások számára, hogy ezzel jutalmazza és népszerűsítse a kérdéses területen bevált gyakorlatot⁵¹.

3.5. Alapkészségek

Ezek a javaslatok főként a *tanulás iránti kereslettel kapcsolatos meglátásokat, a tanulási kultúra megteremtését, és a tanulási lehetőségekhez való hozzájutás elősegítését* szolgálják, illetve érintik.

A Lisszaboni és Stockholmi Európai Tanács ülések kiemelték az alapkészségeknek a megfelelő oktatáspolitikán és az egész életen át tartó tanulás megfelelő politikáján keresztül történő fejlesztésének fontosságát. Az alapkészségek közé tartoznak az olvasás, az írás és a matematika alapvető készségei épp úgy, mint a tanulás tanulása és a Lisszabonban rögzített új készségek – informatikai készségek, idegen nyelvek, technológiai kultúra, vállalkozó szellem, szociális készségek. Az egyeztetés során érkezett visszajelzések kiemelik az alapkészségek elsajátításának alapvető fontosságát abban, hogy az emberek továbbtanulhassanak, valamint az önmegvalósításban, az aktív állampolgári részvételben és az alkalmazhatóságban, különös tekintettel tudásalapú társadalom fejlesztésének igényeire. Az egész életen át tartó tanulás alapjait a kormánynak kell biztosítaniuk a kötelező iskoláztatáson keresztül, de az iskola oktatásból kikerülő és folyamatos írni-olvasni, számolni tudás és egyéb alapkészségek iránti igényekkel rendelkező felnőtteket is ösztönözni kell arra, hogy kiegészítő tanulásban vegyenek részt.

Az alapkészségek csomagjának meghatározása

- A Bizottság felkéri az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentést követően felállított al csoportot, hogy a formális oktatás és képzés rendszeren kívül nyújtott alapkészségekkel, illetve az alapkészségeknek a felnőttek által történő elsajátításával, a tanulás motiválásával és az alapkészségeknek, különösen a szociális, személyes, információs és kommunikációs technológiai és tudományos készségeknek a tantervekbe azok túlterhelése nélkül történő beépítésének módjával is foglalkozzon⁵².

Az alapkészségek valóban mindenki által történő elérhetőségének biztosítása, különös tekintettel az iskolákban hátrányosabb helyzetben lévőkre, az iskolát korán elhagyókra és a felnőtt tanulókra⁵³

- Az Alapvető jogok chartája (Charter of Fundamental Rights) elismeri az oktatáshoz való jogot, ideértve az ingyenes kötelező oktatásban való részvétel, valamint a szakmai és továbbképzéshez való jogot⁵⁴. Ahhoz, hogy ezt a jogot konkretizálni lehessen, a tagállamoknak meg kell fontolniuk a kötelező oktatáshoz való jog kiterjesztését az alapkészségekhez való ingyenes hozzáférésre is minden állampolgár számára, kortól függetlenül.
- A tagállamok gondoskodniuk kell arról, hogy a fiatalok a kötelező oktatás részeként szerezhessék meg az alapvető digitális műveltséget, továbbá ki kell terjeszteniük a digitális műveltséget érintő kezdeményezéseket a kirekesztődés veszélyének kitett polgárokra is⁵⁵. A tagállamoknak lehetőséget kell biztosítaniuk a munkanélküliek számára, hogy elismert képesítést szerezhessenek az információs és kommunikációs technológiai alapkészségekben.
- A szociális partnereket felkérjük arra, hogy kössenek megállapodásokat a tanulás lehetőségeihez való hozzájárulás elősegítésére, különösen az alacsony képzettségű dolgozók és az idősebb dolgozók esetében, ezáltal teljesítve azt a célkitűzést, hogy minden dolgozó lehetőséget kapjon az információs társadalom műveltségének megszerzésére 2003-ra⁵⁶.
- A Bizottság felkéri az európai szintű civil szervezeteket, hogy határozzák meg az alapkészségek elsajátítását, valamint a kirekesztődés veszélyének kitett polgárokat az egész életen át tartó tanulás fősodrán való részvételben gátló, illetve elősegítő tényezőket. Ez legyen az alapja a megfelelő politikai válaszok kidolgozásának az érintett szinten, ideértve a rugalmas tanulást, a célzott tanulóközpontú lépéseket, a hátrányos környezetből és csoportokból származók közösségi oktatási projektjeinek támogatását, valamint a gyermekek és más eltartottak gondozására irányuló szolgáltatások nyújtását.

3.6. Újító pedagógia

Ezek a javaslatok főként a *tanulás iránti kereslettel kapcsolatos meglátásokat, a partnerségre épülő munkát, és a kiválóságra törekvést* szolgálják, illetve érintik.

Az egyeztetés során érkezett visszajelzések kiemelik az ismerettől a jártasság felé, valamint a tanítástól a tanulás felé történő és a középpontba a tanulót állító

elmozdulást. Ez az elmozdulás azt jelenti, hogy az emberek már az általános iskolát megelőző szakaszban is „tanulni tanulnak”. A tanulóknak lehetőség szerint aktívan kell törekedniük az ismeretek és jártasságok megszerzésére és fejlesztésére. A tanuló helyzetétől, a tanulás elősegítőjétől és a környezettel (pl. közösségi központ, munkahely, otthon) függően más-más módszerekre van szükség. Különösen hasznos megközelítést jelentenek a munkára épülő tanulás, a projekt-orientált tanulás és a tanuló körökként szervezett tanulás. Az új tanítási és tanulási módszerek kihívást jelentenek a tanárok, oktatók és a tanulás elősegítőinek hagyományos szerep- és feladatkörei felé. Ezért nagy igény mutatkozik a képzésük fejlesztése iránt, köztük a multikulturális jártasságokkal, hogy felkészültek és motiváltak legyenek az új kihívásokkal való szembenézésére, és ezáltal toleráns és demokratikus értékeket közvetíthessenek. Ennek ki kell terjednie a formális, illetve a nem-formális tanulás pedagógia megközelítésének további reformjára és javítására. Az iskolák, felnőttoktatási és önkéntes szervezetek, etnikai kisebbségi központok, egyetemek és vállalatok közötti tapasztalatcsere kell, bepillantást engedjen a terület tanulási igényeibe. A felsőoktatási és kutatási intézményeknek például be kell vezetniük, illetve fokozniuk kell a kutatást és képzés az egész életen át tartó tanulás területén. Minden hozzászólás elismeri, hogy az információs és kommunikációs technológiák által támogatott tanulás óriási lehetőséget kínál a tanulási folyamatot átgondolására és átalakítására, miközben felismeri annak a veszélyét is, hogy az új technológia „digitális megosztottságot” is eredményezhet. Az e-tanulás (eLearning) kezdeményez és az e-tanulási cselekvési terv (eLearning Action Plan) több fontos, a területet érintő kérdéssel is foglalkozik a tagállamoknak az oktatási és képzési rendszerek az információs társadalomhoz történő igazítására irányuló erőfeszítései összehangolásával összefüggésben⁵⁷. Több jelentés is rámutat arra, hogy az információs és kommunikációs technológián alapuló tanulást más, szociálisabb tanulási módokkal (pl. tanulócsoportokkal, családi tanulással, korrepetálással vagy munkahelyi együtttanulással), valamint rendszeres egyéni és technikai támogatással kell ötvözni. Mint minden gyorsan fejlődő piacon, a tananyagok, szolgáltatások és tanulási folyamatok minőségi és helyénvalósága itt is fontos, különösen a fogyasztóvédelem, a motiváció és az erőforrások hatékony felhasználása szempontjából⁵⁸.

Új tanítási és tanulási módszerek, valamint a tanárok, oktatók és a tanulás más elősegítőinek új szerepe

- A Bizottság a Socrates és a Leonardo da Vinci programokon keresztül támogatja a tanárképzés és oktatóképzés hálózatának kialakítását. A meglévő hálózatokra, pl. a Cedefopra, építve ennek célja lesz elemezni és kicserélni a formális és nem-formális környezetek újító tapasztalatait, miközben megteremti a Közösségen belüli átvihetőség feltételeit. Egyben hozzájárul a tanárok és oktatók jártasságai és képesítései közös referencia keretének felépítéséhez is, valamint az információs és kommunikációs technológián alapuló tanulás jelentette kihívásokra is reagál. A tagállamok, a helyi és regionális hatóságok, a tanulás szolgáltatói, a tanárok képviselői és a civil szervezetek, köztük a fiatalok iskolán kívüli oktatásával foglalkozók is, hozzá kell járuljanak ehhez a célhoz azzal, hogy a fejlesztési lehetőségeket hozzáférhetővé teszik a többi tagállam és a tagjelölt országok a tanulás elősegítői számára is. Külön figyelmet kell szentelni a képzés javítására az olyan szektorokban, mint például a felnőttoktatás, ahol a tanárok formális képzése

még nem minden tagállamban előírás és ahol éppen ezért a tanítás minőségének javítása kiemelt feladat.

- A nem-formális és informális tanuláshoz tulajdonított jelentős alapján támogatni kell a tanulás elősegítőinek szerepét. A szociális partnereknek, a civil szervezeteknek (pl. az ifjúsági szervezeteknek), valamint másoknak is együtt kell működniük a Bizottsággal és a tagállamokkal az érintett területre vonatkozó rendszerezett tapasztalatcsere kezdeményezésében.
- A Bizottság javasolni fogja, hogy a formális, nem-formális és informális tanulás környezetében végzett tanulás mikéntjére, valamint az információs és kommunikációs technológiának az említett tanulási folyamatokba történő integrálására irányuló kutatást és kísérletezést támogassa a 6. Kutatási Keretprogram a Leonardo da Vinci, a Socrates és az Ifjúság (Youth) programokon, valamint az e-tanulás kísérleti lépésein, az Információs Társadalom Technológiai Programon (Information Society Technologies Programme)⁵⁹ és az EQUAL közösségi kezdeményezésen keresztül. Ezzel elő lehet segíteni a tanulók különböző csoportjai, köztük az alulképviselet csoportok és a nem hagyományos tanulók gazdaságos és hatékony pedagógia megközelítésének kialakulását is.⁶⁰
- A Bizottság 2003-ra, a tagállamokkal, a szociális partnerekkel és a nemzetközi civil szervezetekkel együttműködve európai minőségi ajánlásokat dolgoz ki a formális oktatáson és képzésen kívüli tanulási szervezetek számára, amelyeket majd önkéntes alapon lehet követni. Az ajánlásokat teljesítő szervezeteknek európai címkét kell kapniuk.

Az egész életen át tartó tanulást megengedő és támogató információs és kommunikációs technológia

- A Bizottság, a tagállamokkal együttműködve, megvizsgálja majd, hogy nemzeti szinten hogyan közelítik meg az információs és kommunikációs technológián alapuló tanulás és oktatási anyagok, különös tekintettel a tanulási szoftverek minőségi peccsétjeinek kidolgozását az esetleges európai szintű kidolgozásra tekintettel, amely a koherenciát és a fogyasztók védelmét garantálná.
- A Bizottság továbbra is támogatja a Socrates és a Leonardo da Vinci programok, valamint az e-tanulási kezdeményezés keretében folyó projekteket, hogy kialakítsa az európai méretű információs és kommunikációs technológián alapuló tanulást pl. nemzeteken átívelő „virtuális tanuló csoportok” felállításán keresztül.

4. A PROGRAM TOVÁBBVITELE

4.1. Az egész életen át tartó tanulás kerete

A tagállamok teljes mértékben felelősek saját oktatási és képzési rendszereik tartalmáért és szervezéséért⁶¹, nem az EU feladata harmonizálni az érintett területek jogszabályait és rendeleteit. Ugyanakkor vannak az egész életen át tartó tanulással kapcsolatos olyan konkrét politikai feladatok, amelyekkel európai szinten foglalkozunk. A szakképzési politika⁶² megvalósításán kívül az Alapszerződés kulcsszereppel ruházta fel a Közösséget az oktatás minőségének javításában a

területen zajló európai együttműködésen keresztül. Az Európai Unió konkrét szerepet játszik az állampolgársággal, az akár tanulási, akár munkavállalási céllal történő szabad mozgással, az európai munkaerőpiacok⁶³ fejlesztésével, valamint a foglalkoztatási és társadalmi integrálódási politika összehangolásával kapcsolatban. A nemzeteken átívelő oktatás, képzés és munkavégzés egyes állampolgárok számára már valóság. Ennek ellenére vannak még akadályai a más tagállamokban való tanulásnak, munkavégzésének és letelepedésnek.

Ezért az Európai Uniónak és a tagállamok közötti együttműködésnek alapvető szerepet kell játszania az egész életen át tartó tanulásnak a Közösség egész területén való támogatásában és ösztönzésében. Ugyanakkor a politika beavatkozásának a helyi és nemzeti körülményekhez kell igazodnia, tekintettel az Európa szerte eltérő oktatási, képzési és munkaerőpiaci rendszerekre. A legnagyobb kihívást ezért az jelenti, hogy továbbra is biztosítani lehessen a tagállamok szabadságát saját koherens és átfogó stratégiáinak kidolgozásában, valamint saját rendszereinek kialakításában és kezelésében, miközben tágabb összefüggésben egyazon irányba kell haladni. Ez koherens, összehangolt és gazdaságos módon kell tenni. Amennyiben az EU nem rendelkezik jogalkotási hatáskörrel és az Alapszerződés célkitűzéseit nem érintik az Alapszerződésen alapuló meglévő folyamatok, ott az összehangolás nyílt módszerét is tartalmazó alább módszereket kell alkalmazni:

- a közös problémák, elképzelések és prioritások meghatározása ismeretek, bevált gyakorlat és tapasztalatok cseréjén, valamint szakmai felülvizsgálatokon keresztül annak érdekében, hogy a lépéseket minden vagy több tagállamban, illetve európai eszközökkel és folyamatokkal lehessen kidolgozni;
- a politikák és rendszerek átláthatóságának fokozása, hogy az állampolgárok hozzáférhessenek és teljes mértékben kihasználhassák a rendelkezésükre álló intézményeket és szolgáltatásokat;
- az egész életen át tartó tanulás megvalósításában érintett különböző folyamatok, stratégiák és tervek európai szintű komplementaritásának és szinergiájának biztosítása;
- szinergia kialakítása a tagállamok egész életen át tartó tanulásra vonatkozó politikái között.

A Bizottság 2003 végére olyan adatbázis alakít ki, amely tartalmazza az egész életen át tartó tanulás minden szintjének alapvető szempontjaira vonatkozó bevált gyakorlatot, információkat és tapasztalatokat, ezáltal támogatja az egész életen át tartó tanulás megvalósítását. Az esetek kiválasztása egyértelmű kritériumok, felépítése témakör és szereplő alapján történik majd. Az adatbázis nem csak a közösségi eszközökből (oktatási, képzési és ifjúsági programok, ESF, ERDF és közösségi kezdeményezések) következő eseteket, hanem a nemzeti, regionális, helyi és ágazati szintekről, a tagállamokon kívül országokból, nemzetközi szervezetektől, szociális partnerektől és a civil társadalomból származó eseteket is tartalmazni fogja. Az adatbázis a meglévő kezdeményezésekre fog épülni az összes szereplővel folytatott párbeszéd alapján, hozzáférhető lesz az interneten és mindig az aktuális igényeknek megfelelően lesz frissítve.⁶⁴

4.2. Az eredmények felhasználása európai szinten

Az egész életen át tartó tanulás megvalósítása, a 3. fejezetben meghatározott cselekvési prioritásokkal együtt már meglévő folyamatokon, eszközökön és programokon keresztül fog történni⁶⁵:

- Az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentés követésére (Follow-up to the Report on the Concrete Objectives of Education and Training Systems) vonatkozó munkaprogram lesz az egyik fő eszköze a tagállamok közötti együttműködés erősítésének és a bevált gyakorlat cseréjének az egész életen át tartó tanulás területén;
- A jelen Közleményben szereplő és a foglalkoztatással kapcsolatos szempontokat érintő cselekvési prioritásokat figyelembe kell venni az Európai Foglalkoztatási Stratégia jövőbeni tárgyalási fordulójának, valamint meg kell említeni a Képességek és mobilitás cselekvési tervében (Skills and Mobility Action Plan). Hasonlóképpen, az egész életen át tartó tanulás társadalmi integrálódást és esélyegyenlőséget érintő szempontjaival kapcsolatos cselekvési prioritásokat figyelembe kell venni az Európai Szociális Program (European Social Agenda) kidolgozásában;
- Az egész életen át tartó tanulásra irányuló projektek és egyéb lépések széles köre terjeszthető és támogatható a meglévő közösségi programokon és lépéseken keresztül. A Socrates, a Leonardo da Vinci és a Youth programok itt kiemelt szerephez jutnak. A Bizottság alapvetően megerősíti és kiterjeszti az olyan projekteket támogató közös fellépést, amelyek az említett programok közül többhöz is tartoznak, továbbá elő fogja segíteni a civil szervezetek és a kis- és közepes méretű vállalkozások aktívabb bevonását az említett programokba. Bizonyos prioritások az e-tanulási cselekvési terv részeként is megvalósulnak;
- Az Európai Szociális Alap jelenti az egész életen át tartó tanulás finanszírozásának legfőbb közösségi eszközét. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap is fontos finanszírozási forrás. A Bizottság, a tagállamokkal együttműködve, gondoskodik arról, hogy mindkét finanszírozási forrás 2003. évi áttekintése, legalábbis az egész életen át tartó tanulást illetően, figyelembe vegye az itt meghatározott prioritásokat. Az EQUAL közösségi kezdeményezés is életbevágó szerepet kap az egész életen át tartó tanulás új megközelítési módjainak kialakításában;
- A 6. Kutatási Keretprogram új lehetőségeket biztosít az egész életen át tartó tanulás területén folyó kutatások megerősítésére, ezáltal épít a területen korábban folytatott programok során szerzett meglátásokra. Erre a kutatásra elsősorban a 7. prioritás ('Citizens in an Evolving Knowledge Society' - Egy kialakulóban lévő tudásalapú társadalom állampolgárai)⁶⁶ alatt kerül majd sor. (A kutatás, illetve a további értékelés prioritásainak felsorolása az I. számú mellékletben található).

4.3. Indikátorok⁶⁷

Az összehasonlítható információk és statisztikai mérések alapvetők a koherens és átfogó egész életen át tartó tanulási stratégiák kidolgozása és megvalósítása szempontjából. A statisztikák és indikátorok már most jelentős részét képezik az egész életen át tartó tanulás területén meglévő kezdeményezéseknek, tekintettel a

meghatározott célok elérése, valamint a politika célkitűzéseinek megvalósítása felé tett előrehaladás nyomon követésére.

Bizonyos kulcsfontosságú indikátorok már megvannak. A strukturális indikátorokra vonatkozó 2001. évi közlemény⁶⁸ három indikátort javasol az egész életen át tartó tanulással kapcsolatban. Ezek a⁶⁹ befektetésre, a részvételre és az iskolából idő előtt kikerülőkre vonatkoznak. Ezekkel együtt még öt meglévő indikátor⁷⁰ méri az előrehaladást a fentiekben említett cselekvési prioritások közül három területen, ezek az *idő és pénz befektetése a tanulásba*, az *alapkészségek* és az *újító pedagógia* (az e-tanulás⁷¹ különösen fontos ennek a prioritásnak a szempontjából).

További indikátorok⁷² kidolgozása is folyik az Európai Foglalkoztatási Stratégia⁷³, az Európai Szociális Program⁷⁴, a munka minőségére vonatkozó közlemény⁷⁵, valamint az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentés követésének keretében. Mi több az Egész életen át tartó tanulást mérő akciócsoport (Task Force on Measuring Lifelong Learning)⁷⁶ általános keretet dolgozott ki az egész életen át tartó tanulás területén meglévő statisztikai információk kiterjesztésére, továbbá a statisztikai módszertanok felülvizsgálatát célzó folyamatot is elindított az érintett terület olyan további adatforrásainak meghatározása érdekében, amelyek EU-szintű kidolgozása rövid-, illetve középtávon szükséges. Ezenkívül, 36 európai ország szakértőivel folytatott egyeztetést⁷⁷ követően olyan területek kerültek meghatározásra, ahol az egész életen át tartó tanulás minőségére vonatkozó indikátorokat kell kidolgozni.

A korlátozott számú új indikátor kidolgozása tanulóközpontú megközelítésen alapul majd a formális, nem-formális és informális tanulással kapcsolatban. Ez a munka konkrétan azt célozza, hogy kitöltse az egész életen át tartó tanulás hézagait azáltal, hogy közvetlenül a tanulóktól gyűjtött menyiségi információkat javasol. Ugyanakkor a minőségi információk forrásainak kialakulását is elősegíti, különösen a felmérés és elismerés; a tájékoztatás, iránymutatás és tanácsadás; valamint a tanárok és oktatók képzése terén⁷⁸. Ez a munka kiegészíti az egész életen át tartó tanulásra vonatkozóan az alkalmazhatósággal, az alkalmazkodóképességgel és a társadalmi integrálódással kapcsolatban az Európai Foglalkoztatási Stratégia és az Európai Szociális Program keretében kidolgozandó indikátorokat.

Az új indikátorok kidolgozásának átfogó összehangolását és koherenciáját elvben az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentést követésére felállított alcsoportok hálózatán keresztül lehet felügyelni majd. Az alcsoportok szintén fontos szerepet játszanak majd a tagállamok között terjesztendő bevált gyakorlat meghatározásában.

A tagállamokat és a több európai országot felkértük, hogy támogassák ezt a munkát. Különösen az Európai Statisztikai Rendszeren (European Statistical System - ESS) belül folytatott együttműködésük keretében, a tagállamok és a többi európai ország célja az kell legyen, hogy saját statisztikai és indikátor rendszereik a lehető leginkább összehasonlíthatóak legyenek. Az új indikátorok kidolgozásában a Bizottság a meglévő nemzeti és nemzetközi adatforrásokra fog támaszkodni, kifejezetten az OECD együttműködve. Maximálisan ki kell használni az ESS meglévő adatforrásait és struktúráit, illetve más olyan rendelkezésre álló erőforrásokat, mint például az Oktatási és képzési statisztikák munkacsoportja, amely a technikai szempontokért felel.

4.4. A lendület megőrzése

Az egész életen át tartó tanulás európai térségének megteremtését a megvalósításban érintett szereplők különböző szintjei közötti társulások innovatív formáival, együttműködésével és összehangolásával kell támogatni. A Nyilatkozat kapcsán folytatott széles körű egyeztetés először kínált lehetőséget egy sor összehangoló és egyeztetési struktúra felállítására. Ezek az egész életen át tartó tanulás szektorainak és érdekeinek széles skáláját képviselik nem csak európai szinten, hanem a tagállamokban, az EGT-ben és tagjelölt országokban is, illetve regionális szinten az európai civil szervezetek, a civil társadalom képviselői és a szociális partnerek között is. A Bizottság javaslata az, hogy a kormányzási fehérvényével összhangban ezekre az innovatív és dinamikus struktúrákra támaszkodjunk annak érdekében, hogy megőrizzük a Nyilatkozat létrejötté óta nyert lendületet minden szinten:

- Az európai szintű politika alakításhoz és a nemzeti politikák összehangolásához a minisztériumok vezető képviselőinek legfelső szintű csoportját kell létrehozni az egész életen át tartó tanulás fő felelősségének viselésére. Ez a csoport segít majd biztosítani az egész életen át tartó tanulás terén kidolgozott intézkedések komplementaritását, ideértve az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentést követésére készült munkaprogram megvalósítását is, a hozzá kapcsolódó európai szintű folyamatokkal, stratégiákkal és tervekkel. Mint ilyen, a feladatkörének ki kell terjednie az egész életen át tartó tanulás minden vonatkozására (iskolák, felsőoktatás, felnőttoktatás, szakképzés, nem-formális ifjúsági tanulás, stb.). Az európai szintű egyeztetés érdekében létrehozott egész életen át tartó tanulás nemzeti koordinátorainak csoportjának, valamint a konkrét célkitűzések követésének részeként felállított alcsoportoknak kell majd támogatni a legfelső szintű csoportot.
- A tagállamok, az EGT és a tagjelölt országok meg kell hosszabbítsák és amennyiben szükséges, meg kell erősítsék és ki kell terjesszék a meglévő minisztériumközi koordináció struktúráit, hogy elősegítsék a belső politika koherenciáját. Az egész életen át tartó tanulás egyeztetési hálózatait általában is minden szinten, nemzeti, regionális és helyi szinten is ki kell építeni a megvalósítás támogatása érdekében.
- A Bizottság továbbfejleszti a szociális partnerekkel az egész életen át tartó tanulás területén folytatott egyeztetést. Ezen kívül, a Bizottság üdvözölné a szociális partnerek további, a jelen Közlemény rögzített prioritásokkal kapcsolatos reagálásait és hozzászólásait a szociális párbeszéd folyamatán keresztül.
- A Bizottság a civil társadalommal és az egész életen át tartó tanulásban érintett civil szervezetekkel meglévő egyeztetési platformot is fejleszteni fogja. Ellenőrizni fogja, hogy a kérdéses egyeztetési platform összetétele elegendő mértékben képviseli-e a különböző szereplőket, illetve a kirekesztődéssel fenyegetett csoportokat.
- Az Európai Átláthatósági Fórum (European Forum on Transparency), az Európai Minőségi Fórum (European Forum on Quality), és a tervezett Európai Iránymutatási Fórum (European Forum on Guidance) által biztosított munkaplatformoknak kell meghatározniuk az érintett területeik kiterjedését az

együttműködésükre tekintettel, valamint a konkrét célkitűzések követésének részeként felállított alcsoportokkal a jövőben.

- A Bizottság arra biztatja a Cedefopot, az Eurydice-t és az Európai Képzési Alapítványt, hogy meglévő együttműködésükre támaszkodjanak az egész életen át tartó tanulással kapcsolatban, különösen valamint az egész életen át tartó tanulás adatbázisa kialakításának támogatásában (lásd a 4.1. szakaszt).
- A Bizottság továbbra is aktívan együttműködik az olyan nemzetközi szervezetekkel, mint például az OECD, az Európa Tanács és az UNESCO az egész életen át tartó tanulás politikájának kidolgozásában.

5. A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK

Az egész életen át tartó tanulás európai térsége felé vezető út következő lépései az alábbiak:

- A jelen dokumentum vizsgálata és megvitatása az Európai Parlament, a Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottsága által, amely minden egyes intézmény részéről egy állásfoglalás kialakítását fogja eredményezni;
- A jelen Közlemény főbb elveinek és javaslatainak, valamint az egész életen át tartó tanulás európai térségére vonatkozóan javasolt megközelítés jóváhagyása a Tanács (Oktatás és Ifjúsági Tanács és a Foglalkoztatási és Szociálpolitikai Tanács) részéről még a spanyol soros elnökség alatt;
- A Bizottság témával kapcsolatos hozzászólása a 2002. március 15-16-i Barcelonai Tavaszi Tanácson;
- A Bizottság jelentése az Európai Tanács és az Európai Parlament felé az egész életen át tartó tanulás keretének megvalósításában elért előrehaladásról 2003 végéig.

I. SZÁMÚ MELLÉKLET: A KUTATÁSSAL ÉS ÉRTÉKELÉSEL KAPCSOLATOS JAVASLATOK (2003 VÉGÉIG)

- A Bizottság javasolni fogja, hogy a tanulási befektetések hasznának, költségeinek és megtérülésének kutatását a jelenlegi kutatásokra⁷⁹ támaszkodva támogassák a 6. Kutatási Keretprogram (6th Research Framework Programme)⁸⁰ részeként.
- A Bizottság javasolni fogja, hogy a formális, nem-formális és informális tanulás környezetében végzett tanulás mikéntjére, valamint az információs és kommunikációs technológiának az említett tanulási folyamatokba történő integrálására irányuló kutatást és kísérletezést támogassa a 6. Kutatási Keretprogram a Leonardo da Vinci, a Socrates és az Ifjúság (Youth) programokon, valamint az e-tanulás kísérleti lépésein, az Információs Társadalom Technológiai Programon (Information Society Technologies Programme)⁸¹ és az EQUAL kezdeményezésen keresztül. Ezzel elő lehet segíteni a tanulók különböző csoportjai, köztük az alulképviselet csoportok gazdaságos és hatékony pedagógia megközelítésének kialakulását is.⁸²
- A Bizottság megvalósíthatósági tanulmányt készített az egész életen át tartó tanulás állami és magánbefektetéseinek nyilvántartására nemzeti, regionális és vállalkozási szinten az áttekinthetőség fokozása érdekében. Ennek alapjául fognak szolgálni például a formális, nem-formális és informális tanulás, valamint tanulási szolgáltatásának különböző szektorai közötti forrásmegosztásra vonatkozóan rendszeresen szolgáltatott adatok (nemek, korcsoportok, korábbi oktatási teljesítmény és célcsoportok szerinti bontásban).
- A Bizottság az európai szintű szociális partnerekkel együttműködve készített felmérést a kis- és közepes méretű vállalkozásoknál folyó tanulásról, különös tekintettel a nem-formális és az informális tanulásra, ideértve a minőségi és teljesítményi szempontokat is.
- A Bizottság esettanulmányokra alapozva támogatja az egész életen át tartó tanulási társulások gazdaságosságát és fenntarthatóságát valószínűsítő tényezők kiértékelését.
- A Bizottság megvalósíthatósági tanulmányt készít az alapkészségeknek és a felnőttek írni-olvasni tudásának rendszeres felmérésének kidolgozására vonatkozó, az EU egészére kiterjedő megközelítésről.
- A Bizottság kiértékeli az alapkészségekhez és/vagy az egész életen át tartó tanuláshoz való alanyi jogot biztosító meglévő mechanizmusokat, valamint azoknak a tanulási lehetőségekben való részvételre gyakorolt hatását.
- A Bizottság a meglévő bizonyítékokra⁸³ építve meghatározza, hogy az alulképviselet csoportok részvételét az egész életen át tartó tanulásban milyen korlátok akadályozzák (erőforrással kapcsolatos vagy pénzügyi korlátok, ideértve a gyermekgondozás, a közlekedés vagy a tanulást támogató anyagokhoz való hozzájutás hiányát is), továbbá milyen kulcsfontosságú tényezők járulhatnak hozzá az ilyen korlátok megszüntetéséhez.

- A fenti javaslatokon túlmenően a Bizottság támogatja az egész életen át tartó tanulás területének egészére kiterjedő átfogóbb kutatást, többek között a 6. Kutatási Keretprogram Információs Társadalom Technológiai Programon keresztül.

II. SZÁMÚ MELLÉKLET: SZÓSZEDET

Az alábbi szószedet tartalmazza a jelen Közleményben alkalmazott kulcsszavak egy részének meghatározását

active citizenship (aktív állampolgári részvétel)

Az állampolgár kulturális, gazdasági, politikai/demokratikus és/vagy társadalmi szerepvállalása a társadalom egészében, valamint szűkebb közösségében.

adaptability (alkalmazkodási képesség)⁸⁴

Az új technológiákhoz, új piaci feltételekhez, valamint a vállalkozások, illetve a vállalkozások által alkalmazott munkavállalók új munkamódszereihez való alkalmazkodás képessége.

assessment (értékelés)

Általános kifejezés az egyén, illetve egy csoport teljesítményének felméréshez/megítéléséhez alkalmazott módszerekre.

certificate/diploma (képesítés/oklevél)

Olyan hivatalos okmány, amely formálisan rögzíti az egyén teljesítményét.

certification (képesítés megadása)

Az egyént teljesítményét formálisan elismerő képesítések, illetve oklevelek kiállításának folyamata egy értékelési eljárást követően.

civil society (civil társadalom)

A társadalom „harmadik szektora” az állami és a magánszektor mellett, magában foglalja az intézményeket, csoportokat és szövetségeket (legyenek azok strukturáltak vagy informálisak), továbbá közvetítő szerepet vállalhat a hatóságok és az állampolgárok között.⁸⁵

compensatory learning (kompenzáló tanulás)

Olyan tanulás biztosítása, amelyet a kötelező iskoláztatás során kellett volna megszerezni.

competence (jártasság)

A tapasztalatok, ismeretek és szakképesítések hatékony használatának képessége.

corporate social responsibility (vállalati szociális felelősség)

A vállalati szervezetek elkötelezettsége a társadalmilag, gazdaságilag és környezetvédelmileg fenntartható módon történő, továbbá a belső és külső érdekelttek érdekeit is elismerő működés mellett.

digital divide (digitális megosztottság)

Szakadék azok között, akik képesek hozzáférni és hatékonyan használni az információs és kommunikációs technológiákat (Information and Communication Technology - ICT), illetve akik nem.

digital literacy (digitális műveltség)

Az információs és kommunikációs technológiák hozzáértő használatának képessége.

eLearning (e-tanulás)

Az információs és kommunikációs technológiák által támogatott tanulás.

employability (alkalmazhatóság)⁸⁶

A foglalkoztatásra való képesség: nem csak az ismeretek és a jártasságok megfelelőségére vonatkozik, hanem a foglalkoztatást kereső egyéneknek kínált ösztönzőkre és lehetőségekre is.

empowerment (felhatalmazás)

Az folyamat, amelynek során az emberek hatáskört kapnak olyan felelős kezdeményezések megtételére, amelyek a saját életüket, valamint a közösség, illetve a társadalom életét gazdasági, társadalmi és politikai szempontból befolyásolják.

European governance (európai kormányzás)

Az európai ügyek igazgatása a hagyományos politikai hatóságok és a civil társadalom, az egyéni érdekeltek, a közszervezetek és a polgárok kölcsönhatásán keresztül.

formal learning (formális tanulás)

Olyan tanulás, amelyet jellemzően egy oktatási vagy képzési intézmény biztosít, amely (tanulási célok, tanulási idő vagy tanulási támogatás szempontjából) strukturált és képesítés megadásához vezet. A formális tanulás a tanuló szempontjából szándékos.

guidance (iránymutatás)

Olyan tevékenységek sora, amelyek célja segíteni az embereket az életükkel kapcsolatos (oktatási, szakmai, személyes) döntések meghozatalában és megvalósításában.

identification (of competences) [(jártasságok) meghatározása]

A jártasságok határait és jellegét rögzítő, illetve meghatározó folyamat.

informal learning (informális tanulás)

A munkával, családdal, illetve pihenéssel kapcsolatos mindennapi tevékenységekből származó tanulás. Nem strukturált (tanulási célok, tanulási idő vagy tanulási támogatás szempontjából) és képzés megadásához jellemzően nem vezet. Az informális tanulás lehet szándékos, de többnyire nem-szándékos (esetleges/véletlenszerű).

intergenerational learning (generációk közötti tanulás)

Olyan tanulás, amely tapasztalatok, ismeretek, illetve jártasságok egyik generációról a másikra való átadásával történik.

knowledge-based society (vagy knowledge society) (tudásalapú társadalom)

Olyan társadalom, amelynek folyamatai és gyakorlata a tudás előállításán, terjesztésén és felhasználásán alapul.

learning community (tanuló közösség)

Olyan közösség, amely széles körben terjeszti a tanulás kultúráját azáltal, hogy hatékony helyi társulások hoz létre a közösség minden szektora között, továbbá támogatja és ösztönzi az egyéneket és a szervezeteket a tanulásban való részvételre.

learning elősegítő (tanulás elősegítő)

Bárki, aki elősegíti az ismeretek és jártasságok megszerzését a kedvező tanulási környezet megteremtése révén, ideértve a tanári, oktatói, illetve irányítói funkciókat betöltő személyeket is. Az elősegítő mutat irányt a tanulónak a tanulási folyamatot végigkísérő irányelvek, visszajelzések és tanácsok formájában azon túlmenően, hogy segíti az ismeretek és a jártasságok kialakulását.

learning organisation (tanuló szervezet)

A tanulást minden szinten (egyéni és közösen is) ösztönző, ezáltal önmagát folyamatosan átalakító szervezet.

learning region (tanuló régió)

Olyan régió, ahol minden érintett együttműködik a konkrét helyi tanulási igények teljesítésében, valamint a közös problémák együttes megoldásában.

lifelong learning (egész életen át tartó tanulás)

Minden az életben vállalt olyan tanulási tevékenység, amelynek célja az ismeretek, a készségek és jártasságok fejlesztése személyes, polgári, társadalmi és/vagy foglalkoztatási szempontból.

lifewide learning (egész életre kiterjedő tanulás)

Minden tanulási tevékenység, legyen az formális, nem-formális vagy informális. Az egész életre kiterjedő tanulás az egész életen át tartó tanulásnak az egyik vetülete, ahogy azt a jelen Közlemény meghatározza.

non-formal learning (nem-formális tanulás)

Olyan tanulás, amelyet nem egy oktatási vagy képzési intézmény biztosít, és amely jellemzően képesítés megadásához nem vezet; ugyanakkor (tanulási célok, tanulási idő vagy tanulási támogatás szempontjából) strukturált. A nem-formális tanulás a tanuló szempontjából szándékos.

recognition of competences (jártasságok elismerése)

1) A jártasságok hivatalos státuszát megállapító általános eljárás, (ez jelenti a *formális elismerést*), amely történhet

- formálisan (képesítések odaítélésével), vagy

- nem-formális vagy informális körülmények között (ekvivalencia, kredit egységek megítélésével, a megszerzett jártasságok érvényesítésével);

és/vagy

2) A jártasságok értékének a gazdasági és társadalmi szereplők által történő elismerése (ez jelenti a *társadalmi elismerést*).

social inclusion (szociális integráció)

Amikor az emberek teljes mértékben részt vehetnek a gazdasági, társadalmi és civil életben, amikor a jövedelemhez és egyéb (személyes, családi, társadalmi és kulturális) erőforrásokhoz való hozzájutásuk elegendő ahhoz, hogy olyan életszínvonalat és életminőséget élvezzenek, amelyet az életterüket jelentő társadalom elfogadhatónak minősít, és amikor lehetőségük van az alapvető jogaik gyakorlásához.

valuing learning (a tanulás megbecsülése)

A (formális, nem-formális vagy informális) tanulásban való részvételt, illetve annak eredményeit elismerő folyamat, amely növeli a belső értékek tudatosítását és jutalmazza a tanulást.

---

¹ Forrás: Labour Force Survey (LFS - Munkaerő-felmérés) 2000

² "The well-being of nations: the role of human and social capital" (A nemzetek jóléte: az emberi és társadalmi tőke szerepe, 33. old) Tom Healy, Sylvian Côté; OECD 2001.

³ A legtöbb tagállam esetében az LFS részvétel a 25 és 64 év közöttieknek a felmérést megelőző négy hétben az oktatásban és képzésben való részvételére vonatkozik. Portugália, Franciaország és Hollandia esetében az adatokat csak arra vonatkozóan gyűjtötték, hogy a felmérés idején folyamatos volt-e a részvétel.

⁴ Forrás: OECD; az oktatási intézményekre állami és magánforrásból költött közvetlen és közvetett ráfordítás, 1998.

-
- ⁵ A Feirai Európai Tanács megállapításainak 33. bekezdése.
- ⁶ A Tanács 1996. december 20-ai megállapításai az egész életen át tartó tanulás stratégiájáról (97/C 7/02).
- ⁷ A tagállamoktól, EGT országoktól, tagjelölt országoktól és a civil társadalomtól kapott visszajelzések összesítő és elemző jelentései rendelkezésre állnak.
- ⁸ Az Oktatási Tanács 2001. február 14-ei határozata egy bizottsági javaslatra (COM(2001) 59 végleges). A Célkitűzések jelentését a Stockholmi Európai Tanács hagyta jóvá 2001. márciusában.
- ⁹ Bizottsági közlemény: az Oktatási és képzési rendszerek konkrét célkitűzéseiről szóló jelentés követésének részletes munkaprogram-tervezete COM(2001) 501 végleges.
- ¹⁰ A Stockholm Európai Tanács megállapításainak 11. bekezdése.
- ¹¹ A foglalkoztatásra vonatkozó új címet bevezető Amszterdami Alapszerződéssel összhangban ez a stratégia tematikus prioritásokra épül, amelyeket négy pillérbe csoportosítottunk, ezeket a Foglalkoztatási Irányelvek (Employment Guidelines) tárgyalják. Vö. Közös Foglalkoztatás Jelentés (Joint Employment Report) 2001 COM(2001) 438 végleges. Employment Guidelines 2001: az Európai Közösségek Hivatalos Lapja 24.1.2001 L 22/18.
- ¹² A Nizzai Európai Tanács 2000 decemberében jóváhagyta az Európai Szociális Programot (European Social Agenda). Vö. a Bizottság részéről a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak, valamint a Régiók Bizottságának küldött közleménnyel COM(2000) 379 végleges.
- ¹³ A Stockholmi Európai Tanács 2001 márciusában jóváhagyta a Bizottság szándékát a Képességek és mobilitás legfelső szintű akciósorozatjának létrehozásáról annak érdekében, hogy cselekvési terv kerüljön a 2002 márciusi Barcelonai Tavasz Tanács elé. Vö. Bizottság részéről a Tanácsnak küldött közleménnyel: 'New European Labour Markets, Open to All, with Access for all' (Új európai munkaerőpiacok, mindenki előtt nyitva, mindenki számára hozzáférhető) COM(2001)116 végleges.
- ¹⁴ Az e-Európa cselekvési terv (eEurope Action Plan) részeként az e-tanulási (eLearning) kezdeményezés a Lisszaboni Európai Tanács megállapításait követi. Vö. a következő Bizottság közleménnyel: eLearning, designing tomorrow's education (e-tanulás, a holnap oktatásának kialakítása) COM(2000) 318 végleges.
- ¹⁵ Lásd a következő Bizottság közleményt: Towards a European research area (Egy európai kutatás térség irányában), COM(2000) 6 végleges; valamint a következő Bizottság közleményt: Mobility Strategy for the European Research Area (Az európai kutatás térség mobilitási stratégiája), COM (2001) 331 végleges.
- ¹⁶ A Nyilatkozatban az egész életen át tartó tanulás következő meghatározását alkalmazták: „*minden olyan állandó rendszerességgel vállalt értelmes tanulási tevékenység, amelynek célja az ismeretek, a készségek és jártasságok fejlesztése*”.
- ¹⁷ Vö. a Szószedettel (II. számú melléklet).
- ¹⁸ Az OECD 2001. évi Oktatáspolitikai elemzése az egész életen át tartó tanulás megközelítésének megkülönböztető jegyeit is vizsgálta.
- ¹⁹ A 2001. évi Közös foglalkoztatási jelentés azt jelzi, hogy ilyen stratégiák hét tagállamban vannak. Joint Employment Report 2001 COM(2001) 438 végleges.

-
- ²⁰ Vö. a Bizottság zöldkönyvével: “Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility” (A vállalati szociális felelősség európai keretének terjesztése) COM(2001) 366 végleges.
- ²¹ Vö. a Célkitűzésekről szóló jelentés követésének 3.1. célkitűzésével: ‘Strengthening Links with Working Life and Society at Large’ (A dolgozó életmóddal és a társadalom egészével ápoltt kapcsolatok erősítése).
- ²² A potenciális tanuló kifejezés olyan személyt jelöl, aki talán nem vesz aktívan részt tanulásban, például azok, akiknek gondot okoz a hozzájutás, pl. a mozgássérültek vagy az olyanok, akik esetleg elidegenedtek a tanulástól, pl. az idősek. Olyan személyre is utalhat, aki nem használja ki a mindennapi tevékenység során zajló informális tanulást.
- ²³ Lásd a 3.5. szakaszt.
- ²⁴ A tanulás elősegítője kifejezéssel jelöljük a jelen dokumentumban a tanárokat, oktatókat és más olyan személyeket, akik az embereket a nem-formális és informális környezetekben segítik a tanulásban.
- ²⁵ Vö. a Célkitűzésekről szóló jelentés követésének 1.5. célkitűzésével: ‘Making the Best Use of Resources’ (Az erőforrások optimális hasznosítása).
- ²⁶ Vö. a Célkitűzésekről szóló jelentés követésének 2.1. célkitűzésével: ‘Open Learning Environment’ (Nyitott tanulási környezet).
- ²⁷ Lásd a következő Bizottság közleményt: ‘Employment and social policies: a framework for investing in quality’ (Foglalkoztatási és szociálpolitikák: a minőségi befektetések kerete) COM(2001) 313 végleges.
- ²⁸ Vö. a Célkitűzésekről szóló jelentés követésének 2.2. célkitűzésével: ‘Making Learning More Attractive’ (A tanulás vonzóbbá tétele).
- ²⁹ Ezt a megközelítést követjük európai szinten – lásd a 2001. évi Közös foglalkoztatási jelentést.
- ³⁰ Vö. a Célkitűzésekről szóló jelentés követésének 2.2. célkitűzésével: ‘Making Learning More Attractive’ (A tanulás vonzóbbá tétele).
- ³¹ Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2001/613/EC).
- ³² A kérdéses területen folyó munkához tartoznak a Képesítések Átláthatóságának Európai Fóruma (European Forum on the Transparency of Qualifications), valamint a Szakképzés Minőségének Európai Fóruma (European Forum on the Quality of Vocational Training) által végzett tevékenységek.
- ³³ A kérdéses cselekvési prioritásnak a konkrétabb vetületét az új európai munkaerőpiacokat illetően a Bizottság közelgő Képességek és mobilitás cselekvési terve (Skills and Mobility Action Plan) fogja vázolni.
- ³⁴ National Academic Recognition and Information Centres (Nemzeti Iskolai Elismerési és Tájékoztatói Központok)
- ³⁵ National Resource Centres for Vocational Guidance (Nemzeti Pályaválasztási Erőforrás Központok)
- ³⁶ A kérdéses cselekvési prioritásoknak a konkrétabb vetületét az új európai munkaerőpiacokat illetően a Bizottság közelgő Képességek és mobilitás cselekvési terve (Skills and Mobility Action Plan) fogja vázolni.

-
- ³⁷ Ez figyelembe veszi a 2001. április és 2002. június közötti finombeállítási (Tuning) projekt, valamint a 2001. november és 2003. február közötti Közös Cselekvés (Joint Action) projekt tapasztalatait, ez utóbbi címe: ‘Construction of bridges between qualifications: a system of transfer and accumulation of training credits for lifelong learning’ (Hídépítés képesítések között: képzési kreditpontok átvitele és egymásra építése az egész életen át tartó tanuláshoz).
- ³⁸ A Bizottság egy egymegálló tájékoztatói mobilitási állomást is létrehoz, amely a tanulási lehetőségek portáljának, illetve az EURES adatbázis és a tervezett ifjúságpolitikai internetes portál hozzáférési pontjául szolgál majd. A kérdéses cselekvési prioritásnak a konkrétabb vetületét az új európai munkaerőpiacokat illetően a Bizottság közelgő Képességek és mobilitás cselekvési terve (Skills and Mobility Action Plan) fogja vázolni.
- ³⁹ A kérdéses cselekvési prioritásnak a konkrétabb vetületét az új európai munkaerőpiacokat illetően a Bizottság közelgő Képességek és mobilitás cselekvési terve (Skills and Mobility Action Plan) fogja vázolni.
- ⁴⁰ Employment Guidelines (Foglalkoztatási irányelvek) 2001: 3. számú irányelv.
- ⁴¹ Az EIB által a Lisszaboni Európai Tanácsot követően egy 12-15 milliárd eurós célzott hitelnyújtási programon keresztül megvalósított “Innovation 2000 Initiative” (Innováció 2000 kezdeményezés) jelentősen kell támogassa az egész életen át tartó tanulás megvalósítását.
- ⁴² A Lisszaboni Európai Tanács megállapításainak 26. bekezdése, és Employment Guidelines (Foglalkoztatási irányelvek) 2001: az egész életen át tartó tanulás horizontális célkitűzése.
- ⁴³ A jelenlegi programtervezési időszak során (2000-2006), az Európai Szociális Alap (European Social Fund - ESF) legalább 12 milliárd euróval fog hozzájárulni az egész életen át tartó tanulás fejlesztéséhez. Ezen kívül, az ESF EQUAL nevű közösségi kezdeményezésének nyolc tematikus prioritása közül az egész életen át tartó tanulás az egyik, a tagállamok pedig ehhez rendelték a második legnagyobb tematikus költségvetést.
- ⁴⁴ Employment Guidelines (Foglalkoztatási irányelvek) 2001: 13. számú irányelv.
- ⁴⁵ Pl. kutatás folyik a tagállamokban és az OECD részéről.
- ⁴⁶ COM (2001) 94 végleges. Az Európai Parlament és a Tanács határozati javaslata az Európai Közösség többéves, 2002-2006. évi keretprogramjára vonatkozóan, ami az európai kutatási térség létrehozásának segítségét célzó kutatási, technológia-fejlesztési és bemutatási tevékenységeket érint. Elsőbbséget élvező témakör: “Citizens and governance in the European knowledge-based society” (Állampolgárok és kormányzás az európai tudásalapú társadalomban). A Bizottság által az 5. Keretprogram (5th Framework Programme) szerint már finanszírozott kutatási projektek eredményeit is figyelembe kell venni.
- ⁴⁷ A Bizottság jelentése, az egész életen át tartó tanulás mérésének akciócsoportja (Task Force on Measuring Lifelong Learning), az iskolai oktatás minőségéről szóló jelentés (Report on the Quality of School Education), az egész életen át tartó tanulás minőségi indikátorai szakértőcsoportjának állapotjelentése (Progress Report by the Expert Group on Indicators on Quality of Lifelong Learning), valamint a Szakképzés minőségének fóruma (Forum on the Quality of Vocational Training) által végzett munka alapján.
- ⁴⁸ A Lisszaboni Európai Tanács megállapításainak 26. bekezdése; Employment Guidelines (Foglalkoztatási irányelvek) 2001; eLearning Action Plan (e-tanulási cselekvési terv) COM(2001) 172 végleges, 11. old.
- ⁴⁹ Az EU összesen 112 millió foglalkoztatottja közül 74 millió dolgozik kis- és közepes méretű vállalkozásokban; ezek közül 38 millióan kevesebb mint 10 embert foglalkoztató vállalatoknál. Forrás: “Enterprises in Europe, 2001 edition, Eurostat” (Európai vállalkozások, 2001. évi kiadás).

-
- ⁵⁰ Lásd a harmadik cselekvési sort a Bizottság következő Közleményében: “Helping SMEs to GoDigital” (A kis- és közepes méretű vállalkozások digitalizálásának segítése) (COM(2001) 136 végleges).
- ⁵¹ Ez a Lisszaboni Európai Tanács megállapításainak 29. bekezdésében megfogalmazott kérésnek tesz eleget.
- ⁵² A Bizottság 2001. szeptemberében egy információs és kommunikációs technológiai készségek figyelésével foglalkozó csoportot (ICT Skills Monitoring Group) is alapított a tagállamok képviselőiből az információs és kommunikációs technológiai készségek kereslete és rendelkezésre állása elemzésére és nyomon követésére az iparág követelményeinek alapján. Lásd a következő honlapot: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/policy/ict-skills.htm>.
- ⁵³ Ez a prioritás ugyanaz, mint a 1.2. Vö. a Célkitűzésekről szóló jelentés követésében az 1.2. célkitűzés alatt meghatározott kérdések egyik.
- ⁵⁴ Az Európai Unió Alapvető Jogainak Chartája (2000/C 364/01).
- ⁵⁵ Employment Guidelines (Foglalkoztatási irányelvek) 2001; az ESDIS e-inclusion (e-integráció) jelentést; a Bizottság és a tagállamok legfelső szintű csoportja az információs társadalom foglalkoztatási és szociális dimenziójáról (High Level Group on the Employment and Social Dimension of the Information Society).
- ⁵⁶ Employment Guidelines (Foglalkoztatási irányelvek) 2001: 3. és 15. számú irányelv.; eEurope (e-Európa); eLearning initiative (e-tanulási kezdeményezés) (2001/C 204/02), valamint eLearning Action Plan (e-tanulási cselekvési terv) COM(2001) 172 végleges.
- ⁵⁷ Az eLearning initiative (e-tanulási kezdeményezés) (2001/C 204/02); az eLearning Action Plan (e-tanulási cselekvési terv)COM(2001) 172 végleges.
- ⁵⁸ Ezekkel a kérdésekkel európai szinten a Célkitűzések jelentésének követése foglalkozik majd. Ennek 1.5. számú célkitűzése “Making the best use of resources” (Az erőforrások optimális hasznosítása), a négy fő kérdéskör egyike került úgy meghatározásra, mint „A minőségértékelő és biztosító rendszerek támogatása indikátorok és etalonok segítségével” - amely a bolognai folyamat és a szakképzés minősége fórumának eredményeire épül.
- ⁵⁹ Az 5. Kutatási Keretprogram (5th Research Framework Programme) része. Az IST Program kutatási projektjei több kérdéssel is foglalkoznak az egész életen át tartó tanulás terén, többek között érintik az iskolai, egyetemi technológiákat, rendszereket és szolgáltatásokat, infrastruktúrákat és alkalmazásokat, a képzési környezeteket és a nem-formális tanulást is.
- ⁶⁰ A Bizottság által az 5. Keretprogram (5th Framework Programme) szerint már finanszírozott kutatási projektek eredményeit is figyelembe kell venni.
- ⁶¹ Az Európai Közösség Alapító Szerződésének 149. cikke kimondja, hogy a „Közösség hozzájárul a minőségi oktatás kialakításához azáltal, hogy ösztönzi a tagállamok közötti együttműködést, és ha kell, támogatja és kiegészíti azok cselekvését, miközben teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamok felelősségét a tanítási tartalomért és az oktatási rendszerek szervezéséért ...”.
- ⁶² Lásd az Alapszerződés 150. cikkét.
- ⁶³ Lásd az Alapszerződés 125. cikkét.
- ⁶⁴ A különböző európai országok egész életen át tartó tanulási gyakorlataira példákat mutató, illetve az egész életen át tartó tanulás indikátorait bővebben kifejtő dokumentum is rendelkezésre áll (a Bizottság “Lifelong learning practice and indicators” (Egész életen át tartó tanulás gyakorlata és indikátorai) című munkaanyaga).

-
- ⁶⁵ Az egész életen át tartó tanulás keretében közösségi szinten végzett tevékenységek megvalósításának finanszírozása már tervezett vagy elfogadott, és ezért ebben a szakaszban további (pénzügyi vagy emberi) erőforrásokat nem igénylő programokon és folyamatokon keresztül fog történni.
- ⁶⁶ Az oktatási és képzési kutatásra elsősorban a 7. prioritás ('Citizens in an Evolving Knowledge Society' - A kialakulóban lévő tudásalapú társadalom állampolgárai) alatt kerül majd sor; az oktatáshoz és a képzéshez való hozzáférés is szerepel a kutatási prioritások között a 'Knowledge-based European Society' (Tudásalapú európai társadalom) című altéma alatt.
- ⁶⁷ A különböző európai országok egész életen át tartó tanulási gyakorlataira példákat mutató, illetve az egész életen át tartó tanulás indikátorait bővebben kifejtő dokumentum is rendelkezésre áll (a Bizottság "Lifelong learning practice and indicators" (Egész életen át tartó tanulás gyakorlata és indikátorai) című munkaanyaga).
- ⁶⁸ A Bizottság Közleménye a strukturális indikátorokról, amely 35 indikátort mutat be az Összesítő Jelentés (Synthesis Report) alapjául. COM (2001) 619. Lásd még COM (2000) 594.
- ⁶⁹ Az oktatásra állami ráfordítások a GDP százalékában, forrás: Unesco-OECD-Eurostat UOE; A lakosság százalékában, 25 és 64 éves kor között, részvétel az oktatásban és képzésben, forrás: Labour Force Survey (LFS - Munkaerő-felmérés); A 18 és 24 év közötti lakosság azon hányada, akik csak középfokú végzettséggel rendelkeznek és nem vesznek részt oktatásban vagy képzésben, forrás: Labour Force Survey (LFS).
- ⁷⁰ A vállalkozások oktatási/képzési ráfordításai a munkaerő költségeinek százalékában, forrás: Folytatódó szakképzési felmérés (Continuing vocational training survey - CVTS); a háztartások oktatási ráfordításai a teljes ráfordítás százalékában, forrás: Household Budget Survey (HBS - háztartási kiadások felmérése); oktatási/képzési részvétel szakterület szerint, forrás: UOE és vállalkozásoknál folyó tanulás a tanulás formája szerint (CVTS); egy online számítógépre jutó átlagos tanulói szám az iskolákban, forrás: Eurobarometer.
- ⁷¹ eLearning (e-tanulás), forrás: a 2001. évi közlemény strukturális indikátorokról COM (2001) 619: a kidolgozás alatt álló indikátorok.
- ⁷² Az egész életen át tartó tanulás kidolgozásra váró indikátorainak technikaibb jellegű leírása megtalálható a Bizottság "Lifelong learning practice and indicators" (Egész életen át tartó tanulás gyakorlata és indikátorai) című munkaanyagában.
- ⁷³ Az EMCO Indicators Group (Indikátor Csoport) közös indikátorokat dolgoz ki az Európai Foglalkoztatási Stratégia szerinti irányelvek megvalósulásának nyomon követéséhez.
- ⁷⁴ A Social Protection Committee Indicators Subgroup (Szociális védetség bizottság indikátor alcsoportja) jelentést készít a Laekeni Európai Tanács számára a szociális integrációra vonatkozóan közösen elfogadott indikátorok felsorolásával egyetemben.
- ⁷⁵ COM(2001) 313, 20.6.2001 "Employment and Social Policies: a framework for investing in quality" (Foglalkoztatási és szociálpolitikák: a minőségi befektetések kerete)
- ⁷⁶ Az akciócsoport jelentését, valamint az egész életen át tartó tanulás méréséről tartott párizsi konferencia menetét lásd a következő honlapon: http://forum.europa.eu.int/Public/irc/dsis/ceies/library?l=/seminars/measuring_lifelong&vm=detail&d&sb=Title
- ⁷⁷ Jelentés került június 28-29-i rigai konferencia elé, ez hamarosan meg is fog jelenni.
- ⁷⁸ A kulcskérdések, amelyek egyaránt vonatkoznak a minőségi és mennyiségi indikátorok, a következők: hogyan tanulnak az emberek, tanulási területek, motiváció, akadályok és hatékonyság.

A három legfontosabb lépés a 2003. évi felnőttoktatási *ad-hoc* modul elkészítése, a Bizottság által javasolt 2005. évi Felnőttoktatási felmérés (Adult Education Survey), valamint a vállalkozásokban folyó tanulás tervezett harmadik felmérése (CVTS). A Bizottság törekedni fog több más felmérés összehangolására egy koherens adatgyűjtő rendszer kialakítása érdekében.

- ⁷⁹ Pl. kutatás folyik a tagállamokban és az OECD részéről.
- ⁸⁰ COM (2001) 94 végleges. Az Európai Parlament és a Tanács határozati javaslata az Európai Közösség többéves, 2002-2006. évi keretprogramjára vonatkozóan, ami az európai kutatási térség létrehozásának segítését célzó kutatási, technológia-fejlesztési és bemutatási tevékenységeket érint. Elsőbbséget élvező témakör: "Citizens and governance in the European knowledge-based society" (Állampolgárok és kormányzás az európai tudásalapú társadalomban). A Bizottság által az 5. Keretprogram (5th Framework Programme) szerint már finanszírozott kutatási projektek eredményeit is figyelembe kell venni.
- ⁸¹ Az 5. Kutatási Keretprogram (5th Research Framework Programme) része. Az IST Program kutatási projektjei több kérdéssel is foglalkoznak az egész életen át tartó tanulás terén, többek között érintik az iskolai, egyetemi technológiákat, rendszereket és szolgáltatásokat, infrastruktúrákat és alkalmazásokat, a képzési környezeteket és a nem-formális tanulást is.
- ⁸² A Bizottság által az 5. Keretprogram (5th Framework Programme) szerint már finanszírozott kutatási projektek eredményeit is figyelembe kell venni.
- ⁸³ Például a felnőttek felsőoktatásban való részvételének korlátjait vizsgáló tanulmány, amelyre a Kutatási Keretprogramon (Research Framework Programme) belül került sor.
- ⁸⁴ Lásd az Európai Foglalkoztatási Stratégiát (European Employment Strategy) elindító speciális munkakörök csúcstalálkozója (Special Jobs Summit) által jegyzett Bizottsági Közleményt: http://europa.eu.int/comm/employment_social/elm/summit/en/papers/guide.htm
- ⁸⁵ Lásd még az Gazdasági és Szociális Tanács (ECOSOC) 1999. szeptember 22-i állásfoglalását, amely a civil társadalommal a jövőben folytatandó egyeztetésben és párbeszédben lesz irányadó (az Európai kormányzás fehérkönyvét - European Governance White Paper - követően): az Európai Közösségek Hivatalos Lapja (1999/C329/10)
- ⁸⁶ Lásd az Európai Foglalkoztatási Stratégiát elindító speciális munkakörök csúcstalálkozója által jegyzett Bizottsági Közleményt: http://europa.eu.int/comm/employment_social/elm/summit/en/papers/guide.htm